Poerwadarminta

Kawi - Jarwa

BALE POESTAKA DJAKARTA 2603
1943

--- [0] ---
KAWI - JARWA
DAMELANIPUN W. J. S. POERWADARMINTA
KHUSUS UNTUK LINGKUNGAN SENDIRI
--- [1] ---
Sirie No 1446
KAWI - JARWA
DAMELANIPUN W. J. S. POERWADARMINTA
Jöhöbu Hödöka
Ippan tosho (boekoe biasa)
Soedah diperiksa tanggal 10-7-2602
BALE POESTAKA DJAKARTA 2603
--- [2] ---

Wêwênangipun ingkang ngarang kaayoman ing anggêr-anggêr.
--- [3] ---
BÊBUKA
Sêrat-sêrat Jawi, saya malih ingkang mawi sêkar, punika kathah sangêt têmbungipun ingkang sabên dintênipun kirang kasrambah, dados têgêsipun utawi kajêngipun umumipun inggih lajêng botên patos dipun sumêrêpi. Ingkang makatên wau kadadosanipun sampun tamtu kemawon: ingkang nampi ingkang kirang plong, utawi inggih kirang cêtha ngrêtosipun dhatêng ingkang dipun waos. Rèhning tiyang mêmaos punika manawi kirang ngrêtos, tumrap sadayanipun kirang prayogi, mila sampun dangu Bale Pustaka ambudidaya sagêdipun ngêdalakên bausastra ingkang mligi namung dados paran pitakenan ing atasipun prakawis ingkang kados makatên wau. Pambudidaya wau samangke sampun kalêksanan: wujud buku punika. Mugi-mugi kemawon piguna utawi manpangatipun angêplêkana kadosdene ingkang dados pangajêng-ajêngipun.
BALE PUSTAKA

--- [4] ---
KATRANGAN
1. Kangge ngirid papan, têmbung-têmbung andhahan utawi camboran botên kasêrat wêtah, namung kapratelakakên panambang utawi atêr-atêripun, lingganipun karingkês mawi corèk. Dados:
abiwada, di- wêtahipun diabiwada
adibusana, nga- wêtahipun ngadibusana
agop, tan- wêtahipun tanagop
alab, mang~ - ~wêtahipun mangalab-alab
dêling, di - ake wêtahipun didêlingake
burat, -sari, -wangi wêtahipun buratsari, buratwangi
2. Têmbung andhahan ingkang sasat sampun dados lingga utawi ingkang radi pakèwêd anggènipuin madosi lingganipun punika sami kapacak madêg piyambak. Dados upami madosi: kèdhêp, kasusra, kasmaran lsp. lajêng kajujuga kemawon ing golongan k., madosi têmbung mrêp, molih, munggèng lsp. kajujuga wontên ing golongan m. Makatên salajêngipun.
3. Cêkakan:
tmr. tumrap
ut. utawi
ar. araning
lsp. lan sapanunggilanipun
mriks. mriksanana
kc. kacundhukna
--- [5] ---
A
abêt-abêt: batur wadon (ing patapan).
abipraya: 1 niyat, sêdya; 2 (sa-) guyub, golong rêmbug.
abiseka: jêjuluking ratu.
abiwada, di-: dikurmati, disêmbah.
adama: nistha, asor.

adbuta: nggêgirisi, bangêt.
adi: bêcik, linuwih.
adibusana, ng-: macak, dandan.
adigang, adigung, adiguna: ambêg unggul, ngêndêlake kuwasane, kaluhurane, kadigdayane.
adilaga: paprangan.
adimuka, adimukya: pangarêp.
adipati: ratu
adiraga, ng-: macak, dandan.
aditya: 1 srêngenge: 2 Ngahad.
adrês: dêrês, bantêr.
adri: gunung.
adya: bêcik, linuwih.
ajar: pandhita tapa.
aji: ratu.
ajum, di-: ditata, dipranata.
agya: enggal, rikat, banjur.
aglar: gumêlar.
aglis: enggal, rikat.
agni: gêni
agnya: akon, pakon.
agung: gêdhe.
agop: tan-: ora kêndhat.
agra: pucuk, puncak.
agrêng: alas-: alas gêdhe.
agring: lara.
ayap: di-: diiringake wong okèh[1]
ayat: di-: dipênthang (tmr. gêndhewa).
ayu: bêcik, slamêt.
ayubagya, mang-: nayogyani, mêmuji.
ayun: arêp.
aywa, ayya: aja.
akasa: langit, awang-awang.
aksa: mata.
aksama: apura.
aksi: mata.
alab, mang~ - ~: ambèr, mblabar.
aldaka: gunung.
alès: lunga.
alêmbana, di-: dialêm.
alin, bangun-: sêdhih.
aliwawar: angin gêdhe, prahara.
alpa: cacad, sathithik.
alpaprana: aksara lumrah.
alpita: cacad.
amara: dewa.
amba: 1 batur, 2 aku.
ambak, mang-: ngilak-ilak, gêgulungan (tmr. alun).
ambara: awang-awang; ng-: mabur, lunga saparan-paran.

ambil, di-: dijupuk.
ambuda: mêndhung.
ambul, ng-: nêmpuh, nimbrung.
ambrik: wangi.
amyang: abang, sumorot.
amla: kêcut
among: momong.
among hyun (-lulut, -raras karasikan, -rêsmi): cumbana.
ampar, ng-: nyambêr.
amparan: dhampar.
ampu, di-: dipêksa-pêksa.
amrat: amot, ngêmot.
amrik: mambu nganduk.
anala: gêni.
anana: cangkêm.
ananta: 1 tanpa wangênan; 2 warna-warna.
--- 6 ---
ANAPI ~ ANGLUS
anapi: nanging.
andaka: banthêng.
andakara: srêngenge.
andanawarih: satriya.
andaru: lintang tiban.
andêrpati: nekad wani mati.
andika: kowe.
andu: sumur.
andon: nindakake.
andon asmara (-lulut, -rêsmi): cumbana.
andrawina: pista gêdhe.
anjali, mang-: nyêmbah.
anjana: mangsi.
anjum tangan: têtabikan, salaman.
anjrah: sumêbar wrata.
anjrit: njêrit
anjrum: njêrum.
ande-sanepa: pêpindhan, upama.
aneka-warna: warna-warna.
anih: lumuh.
anila: angin.
anindita: tanpa cacad, bêcik bangêt.
anindyamantri: patih.
anis: lunga, musna.
anukarta: 1 manut; 2 ngarang, gawe.
anung, anak anung anindita: anak kang bêcik dhewe. (pêthingan).
anuraga, anor-raga: andhap asor.
anuswara: aksara irung.
anut: manut miturut.
anon: ndêlêng, wêruh.
anor-raga: andhap asor.

anrang: nêmpuh, nrajang.
anrus: têrus.
antaka: pati, mati.
antakusuma: araning sutra kêkêmbangan.
antarala, antariksa: langit, awang-awang.
antawacana: swara gunêming wayang.
antêlu, antiga: êndhog
antên: adi
antu: I mati. II. di-: diêntèni, diarêp-arêp.
antuk: olèh.
antun, di-: ditinggal.
antrah: tingkah.
antrakusuma: ar. bakal, kêkêmbangan.
antya, antyanta: bangêt, luwih-luwih.
ancakla: gunung.
ancara, diancarani: dibagèkake.
ancur: rêmuk.
anyêm: nêncêm.
anyut, ng-: nênarik ati; di[x]ake: dikèlèkake.
angde: agawe, marakake.
angèr: ngèngèr.
angêb: ngeyub, ngayom.
angêne: ngênani.
angga: badan, awak.
anggakara: kêndêl.
anggana: 1 ijèn, dhewe, 2 wong wadon.
anggana raras: wong wadon ayu.
anggas: walang.
anggya, ng-: nganggo.
anggung: tansah.
anging: nanging.
angkara (-murka): murka.
angkên: 1 sabên, 2. kaya.
angkus, angkusa: cis, ganthol.
anglar: ngêlar.
anglèng: ngêlèng.
anglès: lunga, minggat.
anglêk: sêdhih bangêt.
anglêp: ayu bangêt.
anglês: sêdhih, kapranan.
anglih: 1 ngalih, 2 ngêlih.
angling: clathu, gunêman.
anglir: mèmpêr, kaya.
anglud: nututi, ngoyak.
angluh: 1 lungkrah, nglumpruk; ngêsah sêsambat.
anglung: 1. kaya êlung; tumêlung.
anglur sêlur: èlur urut-urutan.
anglus: ngêlus.
--- 7 ---

anglong jiwa: saya kuru badane.
angum: kungkum.
angun-angun: 1. galak; 2 banthèng.
angut: mêthik, ngundhuh.
angrap: mlayu bantêr.
angrèh: ngêrèh.
angrês: ngêrês (rasaning ati).
angrik: ngêrik (nggêro).
angrob: banjir, rob.
angrok: nyêrang, nêmpuh.
angsah, di-ake: diajokake pêrang.
angsung: wèwèh, awèh.
apah: banyu.
apan: awit.
api: gêni.
apituwin: uga, tur.
apyu, apuy: gêni.
apus: tali; di-: ditalèni; dikarang
apsara: dewa.
apsari, apsêkar, apsantun, apsinom: widadari.
apti: arêp; ing-: ingarêp.
aras, di-: digêpok, digrayang, diambung.
arda: murka, hawa nêpsu.
ardaya: ati.
ardana: dhuwit.
ardacandra: rêmbulan tumanggal.
ardawalepa: kurang ajar
ardi: gunung.
arja, arjaya: rêja, slamêt.
arjana: njangka, ngudi
arjasa: rêjasa.
arju: sarju: mupakat.
arjwa: utama, wêkêl.
arês: giris, miris.
arga: gunung.
argya, di-: diurmati, diaji-aji.
ari: adhi.
arima, arimong: macan.
arina: kidang.
aris: 1 laras, tanpa sulaya; 2 sarèh, alon.
ariwara, ariwarti: layang kabar.
aryan: arèn.
aryana: budi, pikiran.
arka: srêngenge.
arnawa: sêgara.
aruna: srêngenge.
arutala: rêmbulan.
arsa: arêp, ing-: ingarêp: di~ - ~: diarêp-arêp.

arsaya, arsana: bungah, sênêng.
arsi: rêsi, arêp.
artaka: kang nyimpên dhuwit (pènêngmèstêr).
artati: gula, lêgi; 2 têmbang dhandhanggula.
artawan: (wong) sugih.
arca: rêca.
arcamana: raup (rêrêsik).
arcana, mang-: ngurmati, nyêmbah.
arcapada: donya, jagat.
asa: 1 têkan ing puncak (notog, kêluwih-luwih); 2 susah, sêdhih.
asana: 1 palinggihan; 2 ênggon, panggonan.
asari, asantun, tan-: ora sarèh, nuli.
asya: 1 ngguyu, pêpoyok; 2 cangkêm
asmara: sêngsêm, sih-trêsna.
asmaratura: kasêngsêm, kedanan.
asmu: sêmu.
asung: awèh, wèwèh.
asup: mlêbu.
asura: buta.
asor: 1 nistha, ora luhur; 2 kalah.
asrak: swara kumrasak.
asrama: patapan.
asrang: sumiyut (ing angin).
asrêng: mêmpêng bangêt.
asru: 1 sêru; 2 bangêt.
astana: 1 kraton; 2 kuburan.
asti: gajah.
astawa, astuti: sêmbah, pakurmatan.
astungkara, mang-: mêmuji, nyêmbah.
astra: 1 gêgaman; 2 panah.
astra lungiyan: bêbojoan.
--- 8 ---
ASCARYA ~ BANGKAT
ascarya: gumun, eram.
astha: wolu.
asthabrata: kautaman wolu.
asthagina: wolung bab (-sisih).
aswa: jaran.
aswameda: sêsaji (riaya) taunan.
aswi: bangêt-bangêt, sêrêng.
atanapi: lan, lan manèh, utawa, uga.
atat: manuk bèthèt.
atawa: utawa.
atiyanta: bangêt, kaluwih-luwih.
atita: wis kêpungkur, sigêg.
atma: 1 nyawa, sukma; 2 anak.
atmaja: anak.
atri: sêru, rame bangêt.
atyanta: bangêt, kaluwih-luwih.

acala: gunung.
acara, diacarani: dibagèkake.
awalepa: canthula.
awig: 1 pintêr (gêgawean); 2. alus ngrêmit.
awiyat: awang-awang.
awin, di-: dicêkêli.
awicarita: bisa (pintêr) ndongèng.
awya: aja.
awuh: mbêngok, njêlih, nguwuh.
awuk: bosok
awun-awun: grimis ing wayah esuk.
awra: sumêbar, mratani.
B
babahan: bolongan, lawang.
babu: biyung.
badra: rêmbulan.
bajra: blêdèg.
badhak: mêrak; lar-: lar mêrak.
badhaka: alangan, cacad.
badhama: wêdhung.
badhawangan: bulus.
bagaskara: srêngenge.
bagaspati: srêngenge.
bagawan: sêsêbutaning pandhita.
bagja: bêgja.
bagna: rusak, sirna.
bahak, m-, mbêbahak: njarah, rayah.
bahni: gêni.
bayaita: prajurit.
bayan: manuk bèthèt.
bayangkare, di-: ditêmokake (tmr. pangantèn).
bayatara: mbêbayani bangêt.
bayawara: undhang-undhang.
bayu: angin.
bayu-bajra: angin lan blêdhèg (prahara).
baka: 1 langgêng; 2 manuk cangak.
baksa, baksana: pangan
bakti: pakurmatan, sêtya-tuhu
bala: karosan, kêkuwatan; 2 prajurit.
baladika: pangarêping prajurit.
balela, balila: mbangkang prentah.
balingu, balinguh: berag, bungah.
baluwarti: pagêr bata, bètèng.
bana, mbêbana: njêjaluk.
banawa: prau.
banawi: bêngawan.
bandayuda: pêrang rukêt.
bandakala (ut. mbandakalani): wani nglawan.
bandawala (-pati): prang tandhing.

bandawasa: karosan, kêkuwatan.
banjar, (ut. -an): taman, pakêbonan.
bandhawa, bandhu: sanak-sadulur.
banija: sudagar.
baning: bulus.
banu: sorot, srêngenge.
bantala: lêmah.
bantên, bêbantên: têtawur, (patèn).
bancana: pangapus, pakewuh; di-: dirêridhu, diapusi.
banyuwara, m-: nyirik banyu.
bangkat: kuwat; ke-: kêduga nandangi.

bangkit: bisa.
bangun: I 1 tangi; 2 (ut. gagat-bangun), ayah esuk. II di-: 1 digawe; 2 (-anyar) dianyarake.
bangsawan: darah luhur
bangsi: suling.
bau-dhêndha: kuwasa bangêt.
bau-kapine, (-kapini): elon-elonên (ora adil).
baurêksa: dhêmit sing njaga, m-: manggon lan njaga tumrap dhêmit.
baut: wasis bangêt.
bapuh: bakuh, pêngkuh, awak.
bapra: pagêr bata, regol.
bara: satus yuta.
barata, pabaratan: pêpêrangan.
barubah: kuwur atine.
barung: barêng.
barwang: bruwang.
basah: bosok.
basahan: panganggo kaprabon.
basanta: rêmbulan.
baskara: srêngenge.
basmi: kobong.
basundara, basundari: bumi.
basuki: slamêt.
baswara: sumorot, gumêbyar.
bacingah, bala-: bala campuran.
bacira: plataran, alun-alun.
bathamantri: senapati.
bathara: (sesebutaning) dewa.
bathari: dèwi.
bawa: 1 kaanan, sipat; 2 uni, swara.
bawa-laksana: nêtêpi kang dadi ujare.
bawana: 1 panggonan; 2 jagat.
bawa-rasa: rêrêmbugan.
bawera: jêmbar, padhang.
beka-rêncana: alangan.
bela sungkawa: melu susah.

bela tampa: salah (kliru) tampa.
bema: beka, bêbaya.
bengkas, di-: dirampungi, disirnakake
berama: endah, nêngsêmake.
berawa: 1 nggêgirisi, mêdèni; 2 gagah prakosa.
bêdhama: wadung.
bêdhawang(an): bulus.
bêgar: bungah, sênêng.
bêkti: urmat.
bêlah: sigar.
bêlah-kêdhaton: untu ngarêp (kang dhuwur) rênggang.
bênawi: bêngawan.
bêndana: 1 tali, tampar srimpêd; 2 pakewuh.
bêndu: dêduga, nêpsu.
bêntar: 1 mlêkah, nêla; 2 dhuwur.
bêncah: nêla, mlêkah.
bêngis: sêrêng, ambêg sia.
bêngiwèn: biyèn.
bêngkung, m-: bengkong, mbêngkêluk.
bêrdangga: gamelan.
bêrgada: golonganing prajurit.
bêrsat: pisah pating slêbar.
bêsta, dipun-: dibanda.
bêsturu, kabêsturon: lena, ora prayitna.
bêtuwah: pusaka, bêcik angsare.
bibir: lambe
bigar: sênêng, bungah.
biyada: para nyai.
biksu, biksuka: pêndhita.
bima: mêdèni, nggêgilani.
bimana: umuk, gumêdhe.
bimba: rêca: pêpêthan.
bimbang: (ut. kabimbang): kuwur, bingung.
bina, kabina-bina: nggêgirisi bangêt.
bintulu: (polèng) biru.
binglêng: judhêg bangêt, ngênglêng.
birama: nêngsêmake, endah.
birat: ilang (wis rêsik); di-: diilangi, disirnakake.
birawa: berawa.
bisala: jêmbar.
bisana: mêmêdèni, susah.
biseka: jêjuluk; di-: dijumênêngake ratu.
--- 10 ---
BISIKAN ~ BRAMINTA
bisikan: jênêng, jêjuluk.
bisuwa: sajên.
bita: wêdi, jirih.
bicara: gunêman, rêmbugan.
biwada, di-: disungga-sungga.

biwara (layang-): layang kêtêrangan (undhang).
byabya: lor kulon.
byantara, (ing-): ingarêpan (pasowanan).
byapaka: 1 sumêbar wrata; 2 ngêrèh, nguwasani.
byapara: kelakuan, pratingkah.
byasana: bêbudèn ala.
byat: nêmpuh-: nêmpuh kanthi sêrêng, kabyatan: kabotan.
byuha: gêlaring baris.
byoma, byomantara: langit, awang-awang.
budaya: nalar, pikiran.
buda, (-cêmêngan): Rêbo (Wage)
budi: watak, pikiran; di-: direka, diudi.
budidaya: reka, sarana; di-: direka, diudi.
budiman: pintêr.
buja: bau, lêngên, tangan.
bujana: pista, mangan enak.
bujangga: ula; 2 pujangga.
bujil: bajang.
buya, ka ~ - ~: dioyak-oyak
buyut: lurah, têtuwaning dhukuh, ka-an: 1 panggonaning para pandhita; 2 sanggar pamujan.
buka, di-: diwêngakake; dibukani: diwiwiti.
bukakondur, bukasari, bukani: makutha dhampar.
bukuh, ma-: sila tumungkul (urmat bangêt).
bukti: pangan, mangan; 2 cihna, tandha yêkti.
bulu-bêkti: pisungsung minangka pajêg.
bumandhala: jagad, bumi.
buminata, bumipala, bumipati: ratu.
bumitala: (dhasaring) bumi.
bungbang: wungwang, bolong.
bungkah: dhasar, sikiling gunung.
bungsu: wuragil.
bupala, bupati: ratu
burat (-sari, -wangi): borèh.
burbuwah: 1 bumi lan awang-awang; 2 sirna, rusak.
busana: rêrênggan, sandhangan.
busu: wusu.
butala: lemah, bumi.
buwana: jagat.
boja: pangan (-an).
bojakrama: pista, pasugatan; di-: disuguh mangan.
bojana: pista mangan enak.
boga, bogya: pangan.
boma: 1 awang-awang, langit; 2 paturon (krobongan).
bomantala, bomantarala: awang-awang, langit.
bondhan: I ar. jogèt; II lowong.
bondhèt, ma-, -an: nggubêl, gondlelan.
bonglot: lunga, sumingkir, minggat.
botrawi: blumbang.

bowong: macan.
bra: sorot, cahya.
braja: 1 gêgaman; 2 barat gêdhe.
brahala: rêca sêsêmbahan.
brahmana: (golongan) pandhita.
brahmani: pandhita wadon.
brahmanacari, brahmacari: calon brahmana.
brakara, brakatha: sulung.
brakithi: sêmut.
bramanta: bingung, pêpuyêngan.
bramantya: nêpsu bangêt.
bramara: tawon (kombang).
bramatya: nêpsu bangêt
braminta, bramita: bingung, susah, sêdhih.
--- 11 ---
BRANA ~ DÊKUNG
brana: I (rajabrana): bandha, barang kadonyan. II tatu; kêbranan: kêtaton.
branta, branti, brangta, brangti: kêsêngsêm, kedanan.
brasat: di-ake: diplayokake, dibandhang, kê-: kêplayu, kontal, kentas.
brat: abot.
brata: 1 prasêtya; 2 tapa, pasa.
brastha: rusak, lêbur, sirna.
brawala: padu, sulaya.
brêmana, brêmani: brahmana, brahmani.
brêmantya: nêpsu bangêt.
brêmara: (tawon) kombang.
brêtya: prajurit, wadyabala.
brêtyapati: senapati.
bris: simbar dhadha.
brubah: kagèt, susah.
brubuh: pêrang amuk-amukan.
D
dadu: abang ênom.
dadya: dadi.
daga, n-: mbadal prentah.
dahana: gêni.
dahat: bangêt.
dahuru: gègèr.
dayaka: kang ambêk wêlas.
dayinta, dayita: putri, pramêswari.
daksa: pintêr.
daksina: I têngên, kidul; pawèwèh marang pandhita.
dalih, di-: dikira, diarani.
dama: I 1 asor, nistha; 2 bodho. II di ~ - ~: diugung, diêmi-êmi bangêt.
damba: krenah, kajuligan.
dan: banjur.
dana-krama: ngrêti tata-krama.
dana-raga: dana bau.

danawa: buta.
danu: I buta; 2 (ut. danujiwa) linuwih
danurdara: satriya, sêkti.
danta: untu, gadhing.danti: gajah.
dangu: biyèn, suwe.
daradasih, (ut. ndaradasihi): kêlakon kaya impène.
darana: 1 kukuh sêntosa; 2 sabar.
darapon, darapwan: supaya.
darbe, darbya: duwe.
daridra: mlarat.
darya: 1 srana, pikukuh, sêntosa; 2 ati, watak.
darma: 1 panggawe bêcik; pitutur.
darmaja: darah, turuning wong utama lsp.
darubêksi, darubêsi: guna dhêsthi.
daruna: sabab, jalaran.
darna: 1 wani, kêndêl; 2 galak, umuk.
darsana: tuladha.
dasih: batur.
datan: ora.
dawala: 1 putih; 2 samir sutra ing pundhak.
de: dening, dene.
deha: awak.
dèn-: di-.
dènira: 1 (ut. dènnya) dening dhèwèke; 2 ênggone.
dènta: dening kowe, ênggonmu.
dera: dening.
detya: buta.
dewaji: ratu.
dewalaya: kadewan, kayangan.
dewananggana, dewanggana: widadari.
dewangkara: srêngenge.
dewata: dewa.
dèwi: widadari, dewa wadon; 2 putri.
dêkung: di-: dijêblèsake ing dhêngkul.
--- 12 ---
DÊLAHAN ~ DRIGANCA
dêlahan: ing têmbe, ing akerat.
dêling: gunêm; di-ake: dirungokake.
dênta: gadhing.
dêntawyanjana: carakan Jawa.
dêrbala: n-: sugih bangêt.
dêrganca: sulaya, padon.
dêrwili: tansah gunêman.
dêrwolo, n-: wangkal, wangkod.
dibya: linuwih, sakit.
digdaya, digjaya, digwijaya: patohan, mênangan.
digtya, diktya: buta.
diyu: buta.
dinakara: srêngenge.

dipa: 1.diyan, obor; ratu; 3 gajah; pulo.
dipaka, dipangga, dipara: gajah.
dipta, diptya: sorot, cahya.
dir: gumêdhe.
dira: kukuh, panggah, kêndêl.
dirada: gajah.
dirga: dawa.
dirgahayu: panjang umur.
dirgama: krenah, pangapus.
dirgamaya, dirgasana: dhampar.
dirgantara: awang-awang.
dirganca: sulaya, padon.
dite: Ngahad.
ditya: buta.
diwangkara: srêngenge.
diwasasri: srêngenge.
duhita: putri, endah.
duhka, duhkata, duhkita: susah, sêdhih.
duk: nalika.
dukacipta, (-cita): susah, sêdhih.
dukula: sabuk sutra.
dukut: sukêt.
duksina: kidul
dulu, di-: didêlêng, ditonton.
dulur, di-: diêtêrake, diiringake: di-i: diwènèhi, dituruti.
dumadi: tumitah.
dumaja: kêbul, mega
dumara: kang gawe urip (dewa).
dumêling: swara cêtha.
dumilah: sumorot.
dungik: endhang.
dupara, n-: nglêngkara, mokal.
dupi: barêng (ing nalikane).
dur: ala.
dura: adoh, nglêngkara.
durantara: mokal.
duratma: buta, maling.
duratmaka: maling.
duracara: piala, goroh.
durjana: wong ala.
durbiksa: bêkasakan, buta.
durga: bêbaya, mbêbayani.
durgama: bêbaya, mbêbayani.
duryan: durèn.
duryat: kabêgjan.
durlaksana: ala kalakuane.
durniti: (laku, wong) ala; 2 mungsuh.
dursila: maling.
durta: ala, piala, julig.

durcara: ala kalakuane, goroh.
dusana: ala piala.
duskarta, duskarti: panggawe ala.
dusta: julig; di-: dicolong, dimalingi.
duta: kongkonan, têlik; di-: dikongkon.
duta-panglawung: ngalamat katiwasan.
domba, didombani: diawat-awati, dipanggêdhèni.
don: 1 ênggon; 2 tuju, ênêr.
doracara: goroh.
drana: sabar.
drastha, drasthi: pandêlêng, mata.
drawa: luluh, ajèr.
drêbya: duwe.
drêng: dêrêng.
drês: dêrês.
drêstha, drêsthi: pandêlêng, mata.
drêwya: duwe.
drigama, dirgama: borang, bêbaya.
driganca: sulaya, padon.
--- 13 ---
DRIYA ~ JIHWA
driya: ati; ka-: kagagas, dadi ati.
driyah: dana, drêma.
drubiksa: bêkasakan (buta lsp.).
drumas: êmas.
druta: bantêr, rikat.
dwaja: têtêngêr, gêndera.
dwara: lawang, gapura.
dwarapala, dwarawati: panjaga lawang.
dwastha: rusak, sirna.
dwi: loro.
dwidasa: rong puluh.
dwija: pêndhita linuwih.
dwijawara, dwipangga, dwirada, dwirapa: gajah.
dyah: (sêbutaning) putri.
dyan: banjur, nuli.
dyaksa: pintêr.
dyatmika: 1 jatmika; 2 kaalusan.
J
jabat, di-: dicêkêl; -an tangan: salaman.
jaja: dhadha.
jagana: bokong, kang buri.
jagat-pramudita: kabungahaning jagat.
jagat-traya: jagat têtêlu.
jahnawi: bêngawan, banyu.
jaya: mênang, bêgja, kasêktèn, kuwasa.
jaya-kawijayan, jaya-wijayanti: aji sing marahi menang.
jala: banyu.
jalada, jaladara: mêndhung, mega.

jaladri, jaladi, jalanidhi: sêgara.
jalatarangga: ombak, alun.
jalidra: wong asor.
jalma: jalmi: wong, manungsa.
jalu: lanang.
jampang, di-: diawat-awati.
jana: wong, manungsa.
janaloka: jagat, donya.
janapada: 1 batur; 2 donya.
janapriya, ka-: misuwur.
janma: wong, manungsa.
janu: panah, gêndhewa.
jantaka: cilaka, sangsara.
janggan: jajanggan:
jangkung, di- (i): diawat-awati, dirêksa.
jara: tuwa.
jari: jariji, driji.
jarnih: bêning.
jasa: lêlabuhan.
jata: gêni.
jatarupa: êmas.
jatmika: bêcik tandang tanduke.
jatukrama: bojo.
jatya: sajati, nyata.
jatha: 1 rambut gimbal; 2 siyung, untu.
jathadara: mêrtapa.
jathara: wêtêng.
jawata: dewa.
jawi, jêjawi: sapi alasan (bantèng).
jêmah: ing têmbe.
jêmala: gêbuk, gitik.
jêmur: ajur.
jênar: kuning.
jênêk: sênêng, bungah.
jênthara, n-: bagus.
jêng: sikil.
jêngandika: kowe.
jênggala: alas.
jênggan: cantrik.
jênggiri: bngs. macan nganggo sungu.
jêrnih: bêning.
jibêg: judhêg, sêdhih.
jihma: cidra, goroh.
jihmaga: ula.
jihmayuda: pêrang cidra.
jihwa: ilat.
--- 14 ---
JILMA ~ DHRASTHA
jilma: wong, manungsa.

jimbun: tuwa bangêt.
jinada: tikus.
jinêm: antêng, jatmika.
jinêm-rum, (-mrik, -sêkar, -sari): paturon.
jingga, (-loka): abang tuwa.
jira: jintên.
jirika: gangsir, jangkrik.
jirna: ringkih, rusak.
jiwagra: pucuking ilat.
jiwana: urip.
jiwangga: jiwa raga.
jiwatma: urip lan sukma (têmbung pamiluta).
jiwita: urip, nyawa.
jubriya: umuk, kibir.
jubrisa: batur wadon.
judhi: pêrang, prajurit.
juga: mung, ijèn, dhewe: sa-:siji.
jugala: jodho, bojo.
jukut: sukêt, jêjanggan.
juluk, jêjuluk: jênêng, pêparab.
jumantara: langit, awang-awang.
jumantên, jumara: jumêrud.
jungut, pa-an: sênthong paturon.
jurit: pêrang, pêpêrangan.
juti: ala, piala.
juwara, ka-: misuwur.
juwata: dewa.
juwita: putri.
jodi, ka-: tiwas, kalah.
jra: anjrah, sumêbar.
jrum: paeka: di-: dipaeka.
jwah: ing têmbe.
jwala: sorot, cahya.
jwalana: gêni.
jwalita: murub, sumorot.
Dh
dhadhap: tamèng lonjong.
dhahga: ngêlak, ngangsa-angsa.
dhayang: batur wadon.
dhakah: gêdhe.
dhandhang, dhangdhang: gagak.
dhanyang, dhangbang, dhangyang: 1 sêsêbutaning pandhita; 2 lêlêmbut.
dhangka: (rong, guwa) pambuwangan bangke.
dhaulu: mangro.
dhaun: godhong.
dhaut: bêdhol.
dharaka: sabar.
dharana: bumi.
dhatu: ratu, bêndara.

dhatulaya: kêdhaton.
dhawuhan: bêndungan.
dhepok: omahing pandhita.
dhêdhêp tidhêm: nyênyêt tanpa swara.
dhêndha: gada, pênthung.
dhêpa, ndhêdhêpa: ngasih-asih.
dhêstha: mangsa kaping sawêlas.
dhêsthi: piala, guna (dianggo mênggawe).
dhidhik, sa-: sathithik.
dhihin: dhisik, biyèn.
dhikara, di-: disrêngêni, diundhat-undhat.
dhikih: cilik.
dhiri: awak; mandhiri: madêg.
dhuhak: suwèk.
dhuhun: dhisik, biyèn.
dhuhung: kêris.
dhuhur: dhuwur.
dhukan: sêlir.
dhuma: kukus, kêbul.
dhukut: sukêt.
dhustha: piala; di-: dicolong, dimalingi.
dhusthi: piala.
dhuwak: suwèk.
dho: loro.
dhomas: wolung atus.
dhrastha, dhrêstha: siyung.
--- 15 ---
E
EBAKARA ~ GARDA
ebakara: tlale.
èbêk, ibêk, ngèbêki: ngêbaki.
ebra: ora dadi.
eka: siji.
ekadasa: sawêlas.
eka-kapti, sa- (saeka-prana, saeka-praya, saeka-cipta): tunggal karêp (saiyêk, rujuk).
ekapada, mang-: sêmadi.
èksi: mata; kèksi: katon.
ema: êmas.
èmêng: judhêg, kewuhan, sêdhih.
endah: bêcik.
endra: ratu.
endrajala: krenah; mang-: namakake krenah, ngapusi.
endralaya, endraloka, endrapada: kayangan, kaendran.
endracapa: gêndhewane Bathara Indra (kluwung).
endrawila: intên biru.
endhang: garwa utawa anaking pandhita.
èpi (ut. mèpi): ngimpi.
erang: wirang, isin.

erawati: blêdhèg.
èrnawa: sêgara.
èrtali, èrtambang: kali.
esak: bêcik.
èsi, di ~-~: dipojoki, dicampai.
èsmu: sêmu.
èstu pada, mang-: ngabêkti.
èstha: èmpêr, di-: dièmpêr-èmpêr.
èsthi: 1 sêdya, niyat; gajah; di-: dipindêng, dijangka.
èwêh: ewuh, pakewuh.
Ê
êjum, di-: dipranata, ditata, dibênakake.
êla, êma, di ~-~: dilêlithing.
êmbun, di-: disunggi, dipundhi.
ênda(h), êndan: banjur, nuli.
êndon: kang diênêr (dituju).
êning: wêning.
ênu: dalan.
êngka: mangkana.
êru: sêrik.
êsa, Maha-: kang sawiji (Allah).
G
gabah, digêgabah: digêgasah atine.
gajendra, (gajah-endra): ratuning gajah
gagana: langit, awang-awang).
gagat: wiwit, trêp.
gahana: jurang
galu, galuh: intên
gamana: laku, sarana
gambira: 1 jêro; 2 sênêng mantêp
gambiralaya: sêgara
gana: mêndhung
gandara, gandarwo: gêndruwo
gandarwi: gêndruwo wadon
gandawida: dhèdhès lan borèh
ganjur: tumbak
gandhi: palu, pênthung
ganita: wilangan
ganitrikunda: tasbèh
gantya: ganti
gantyan: ganten (kinang)
gang: rosa, kuwat
gangga: kali, banyu
garagati: kemlandhingan (kêmangga)
garami: (gramèn) dagangan
garba: 1 wêtêng; 2 ringkêsan; di-: diringkês, digandhèng dadi siji
garbini, ng-: mêtêng
garda: hawa napsu

gardaba: kuldi
gardaka: nêpsu, ngamuk
garjita: bungah; ng-: ngunandika
garini: bojo (garwa)
garwita: nêpsu, umuk
gata: laku
gathaka: pati, sangara
gati: 1 laku; 2 wigati; 3 kaanan
gatra: awak, blêgêr
gatha: jun (wadhah banyu)
gathi, gathita: jam
gêbang, di-: ditangkis (nganggo tumbak)
gêdhag-gêdhig: umuk
gêgana: langit, awang-awang
gêgêh: kukuh
gêgên, di-: dicêkêl, digujêngi
gêlah: rêrêgêd
gêlana: sêdhih
gêlung, di-: dianggit, dirumpaka
gêmah ripah: rêja
gêmpang: rusak sirna
gêndra: rame, gègèr
gêndrèh: luwês kèwês
gêniwara: nglakoni mangan apa-apa mêntah
gêntêr: orêg
gêntur: 1 mêmpêng tapane; 2 (ma-an) gumlêgêr, gumludhug
gêntya: gênti
gêng: gêdhe
gêpang, gêmpang: rusak sirna
gêra: puncak
gêrah, gêrêh: gludhug
gêrak: obah
gêsês: sirna rêsik
giha, giya: guwa
giyuh: sêdhih
giyung: orêg, rame
giyota: prau
gilang-gilang: sumorot
gili, gumuk: gigiring gunung
giling, mang-an: mubêng
gindaka: têngara (kênthongan lsp.)
gini: wadon
ginggung: orêg, gonjing
gipih: gupuh
girang: bungah
giri: gunung
girilaya: (pa) gunung (an)
gistha, di-: dirêmbug, digunêm

gita, gitaya: kidung, tumpakan, karangan
giwangkara: srêngenge
gya: rikat, enggal, banjur
gyak: giyak
gyan: ênggon
gyuh: sêdhih
glinggang: kayu mati
glis: gêlis, rikat
gubah, di-: dikarang
guha: guwa
guhya: samar, gaib
guladrawa: dhandhang gula
guliga: bandhêm.
guling: turu
gulma: 1 grumbul; 2 satus yuta
gumawang: cêtha
gumêr: rame, gumuruh
gumilang: sumôrôt padhang
gumul: gêlut
gumrêh, gumrêg: rame
guna: watak, kapintêran
gunaman, gunawan: pintêr bangêt
gundhala: 1 kêndhang, titir lsp.; 2 ali-ali, anting-anting
gunita: 1 kapintêran; 2 rêmbug
gunung, gêgunungan: lêlurah, pangarêp
guntur: 1 jugrug; 2 swara gumuruh
gung: 1 (ut. agung) gêdhe; 2 (ut. anggung) tansah
gupala: pangon, sing jaga lawang
gupe: sêdhih
gupi: 1 crita, 2 dolanan
gupit: 1 sênthong (paturon); 2 karangan.
--- 17 ---
GUPITA ~ IMUR
gupita: 1 karangan, anggitan; 2 pingidan (putri); di-: dikarang, dianggit.
gupya: sêdhih.
gupu: pangeyuban.
gupuh: katon kêsusu.
gupur: wêdi.
gupta: wêdi, gaib.
guragadha, guragodha: ambêk wani.
gurwa: urmat.
gurda: wringin.
gurit: 1 tulisan; 2 karangan, rumpakan, kidung; di-: dikarang, ditêmbangake.
gurna, gurnita, gurniti: rame bangêt.
guruh: gludhug.
gurunadi: guru(-laki).
gusali: pandhe.
guskara: sumur, sumbêr, blumbang.

gusthi, di-: dirêmbug.
guthaka: sumur, guwa.
guwagarba: wêtêng.
gohpura, gopura: gapura.
gopa, gopala: pangon, sing njaga lawang.
gopracara: pangonan.
gora, goraya: gedhe, mêmêdèni.
goragodha: ambêg wani.
gorawa: urmat.
gosana: wara-wara, pawarta.
gosita: gunêm, rêmbug.
gosthi, di-: dirêmbug.
gotra, gotrah: sanak sadulur.
gra: pucuk, puncak.
graha: 1 bojo; 2 lintang.
grandaka: galak.
grawira: senapati.
grêha: omah, somah.
gring, agring: lara.
grundaya: sriti.
grodha: wringin.
grong: jêro (jurang).
gwan: ênggèn.
H
halêp: endah.
haliman: gajah.
haliwawar: angin gêdhe.
hangsa: banyak.
harda: bangêt.
hari: 1 dina; 2 singa.
harimong: macan.
harina: kidang.
haruhara: gègèr, bingunging ati.
harsa, harsaya: bungah.
hasti: gajah.
hawan: dalan.
hawani: bumi, jagad.
hema: êmas
hèr: banyu.
hèrtali, hèrtambang: kali.
hima: salju, mêndhung.
himalaya, himawan: gunung.
hina: asor.
hira: intên.
hyun: arêp
huti: sajèn.
hrêdaya: ati.
hru: panah.
I

ibêk: kêbak.
idhêp: 1 pikiran; 2 sungkêm.
iku: buntut.
iksu: têbu.
ilung: ilang.
ima: mêndhung.
imalaya: 1 gunung; 2 mêndhung.
imantaka: mêndhung.
imba: alis.
imbal wacana: omong-omongan.
imbang: pnggir, sisih.
imur: di-: dilêlipur, dingungrum.
--- 18 ---
IMPÊR ~ KADIPARAN
impêr: èmpêr
impun, di- (i): diklumpukake.
ina-budi: bodho.
inaloka: padununganing wong ala.
indêng: sa-jagat: salumahing jagat.
indu, (-pati): rêmbulan.
indhung: biyung.
indriya: ati, karêp.
injêk: di-: diidak.
inum, di-: diombe.
intar: muluk sêsurupane.
inte, di-: ditêlik.
ingan: watês.
inggar: linggar.
inggita: solah tingkah.
inggung: gonjing. oyag.
ingis: di-ake: dikatonake (siyunge).
ingkar: selak.
ingkêd, di-: disingkiri.
ingong, ingsun, ingwang: aku, ku.
ipak, ng-: lembak-lembak.
irang: wirang.
irawan: mêndhung, mega.
irsaya, irsya: drêngki, mêri.
isu: panah.
istha: èmpêr, pêpêthan.
isthi: karêp, sêdya.
iswara: ratu, bêndara.
iti: 1 mangkono; 2 tamat.
iwung, ng-: ngamuk.
Y
Yaya, yayah: I bapa; II (yayah): kaya.
yayah-rena (-wibi): bapa biyung.
yayi: adhi.
yaksa: buta.

yaksi: buta wadon.
yama: paro, kêmbar
yamani: naraka
yan: yèn.
yana: kreta, tunggangan, dalan.
yasa: 1 omah, gêdhong; 2 gawe.
yasadarma: bapa.
yasa-kambang: bale kambang.
yasthi: pênthung
yata: 1 ya iku; 2 banjur.
yati: pandhita.
yatindra, yatiwara: pêndhita.
yatma, yatmaka: sukma.
yatna: ngati-ati, prayitna.
yeka, yèki, yèku: ya iku.
yêkti: nyata.
yêktiwara: pandhita linuwih.
yitma: sukma.
yitna: ngati-ati.
yuga: 1 jaman; 2 anak.
yuyun, ka-: kasêngsêm.
yukti: pantês, patut.
yumana: slamêt.
yumani: naraka.
yun: arêp, karêp.
yungyun, nga-ake: nêngsêmake.
yusya: umur.
yuwana: slamêt.
yuwaraja: pangeran adipati.
yuwati: prawan.
yoga: 1 anak; 2 jaman.
yogabrata, yogasêmèdi: ngêningake cipta.
yogi: pêndhita.
yogya: patut, bêcik.
yoni: sêkti.
ywa: aja
K
kaba-kaba: sumêlang.
kabiyas, kabyas: katut ing angin.
kadang kadeyan: sanak sêdulur.
kadarpa: katrêsnan, pêpenginan.
kadeyan: sanak sêdulur.
kadga: kêris.
kadgada: trêngginas, rêrikatan.
kadiparan: kêpriye.
--- 19 ---
KADYA ~ KAPIDULUR
kadya, kadyangga: kaya.
kajanapriya: misuwur.

kadhawan, kadhatyan, kadhatun: kraton.
kaendran: kayangan.
kaga: manuk.
kagendra, kagèswara: ratuning manuk.
kagyat: kagèt.
kababalang: kontal mlêsat.
kahanan: panggonan.
kahantu, kantu: klêngêr, sumaput.
kahyun: karêp.
kayeka, kayèki, kayèku: kaya kae (iki, iku).
kayun: 1 karêp, 2 urip.
kaywan: kayon.
kaka: kakang.
kala: 1 piala, ala; 2 buta; 3 wêktu.
kala-bêndu: wêwêlak.
kaladuta: ngalamat ala
kalajana: wong ala
kalagyan: patapan.
kalaha: pêrang, pêpadon
kalaka: banyu.
kalakata: yuyu.
kalamun: yèn.
kalana: wong klambrangan.
kaladara: srêngenge.
kalapi: mêrak.
kalasa: wadhah, kêndhil.
kalasangka: bangsaning slomprèt.
kalacakra: srêngenge.
kalawai: tumbak.
kalbu: ati.
kalesa: cacad, rêrêgêd.
kalêngka: 1 cacad; 2 misuwur.
kalêngka(n): intên
kaliyuga: jaman rusak.
kalingga murda: dipundhi-pundhi.
kalingga arsa: kalingan taun.
kalir, sa-: kabèh.
kalyana: linuwih, endah.
kalus (angalus): lunga.
kaloka: misuwur.
kalpa: jaman.
kalpija: lambe.
kalpika: ali-ali.
kalwang: kalong.
kamayan: aji kasêktèn.
kamal, kalagi: asêm.
kamalan: olèh ganjaran.
kamandaka: ngayawara.
kamandhalu: klênthing.

kambe: ambèn.
kamêna: sadurunge.
kami: aku kabèh.
kamla: kêcut.
kamu: kowe kabèh.
kamuka: sêngsêm.
kampita: orêg, kagèt.
kamrat: kamot.
kanaka: êmas, kuku.
kanana: alas.
kanan-keri (-kering): kiwa-têngên.
kanang: ingkang.
kandara: êcis.
kandarpa: katrêsnan.
kandhah, kandhêh, kandhih: kalah.
kandhara: gulu.
kandhat: lèrèn.
kandhuhan, kandhohan: kêmotan.
kanin: tatu, kêtaton.
kanuragan: kêdhotan.
kanohan: kabêgjan.
kantaka: sêmaput.
kantar, -an: nangkis; (ma) ~ - ~: murub mubyar.
kantu: klêngêr, sêmaput.
kantra: misuwur.
kancana: êmas.
kantha: gulu.
kanya, kanyaka, kanya, kanyaka: prawan.
kanyut: katut, kèli.
kapala: 1 êndhas; pangarêp.
kapi: kêthèk.
kapi-adrêng: adrêng bangêt.
kapiandhêm: mêmpêng.
kapidulur: ngumpul.
--- 20 ---
KAPIDHARA ~ KAWIRYAN
kapidhara: klêngêr, sêmaput.
kapila: abang ênom.
kapilayu, kapiluyu: klayu.
kapiluh: ngêmbêng luh.
kapindra: ratuning kêthèk.
kapinêng: mênêng bae.
kapinta: sêdhih.
kapirangu: gojak-gajêg.
kapiswara: ratuning kêthèk.
kapita: sêdhih.
kapitut: katut.
kapya: kabèh, padha.
kapti: karêp.

kapwa: kabèh, padha.
karang-ulu: bantal.
kararap: klarap.
karatala: èpèk-èpèk.
karawista: rêrênggan (pasrèn).
karya: 1 pagawean; 2 gawe.
karkasa: saru, bantêr.
karkatha: yuyu.
karma: kang linakonan.
karna, karni: kuping.
karuhun: biyèn, dhisik.
karuna: nangis.
karuni (ka), karunya: wêlas, kawêlasan.
karungrungan: edan marga kasêngsêm.
karongrong: suka-suka.
karta (-karti): tata têntrêm.
kartiyasa: 1 misuwur; 2 pintêr.
kartika: 1 lintang; 2 mangsa kapat.
karti-praja: pagawean nagara.
karti-sampeka: reka lan kaprigêlan.
kasah: pisah.
kasaya: gurih, asin.
kasak: rusak, dirusak.
kasarjon: sênêng.
kasatmata: katon.
kasita: misuwur.
kasyasih: kawêlas-asih.
kaskaya: kuwat, rosa.
kasmala: piala, lêlara.
kasmaran: kedanan, kasêngsêm.
kasub: misuwur.
kasulayah: ambruk, kalah.
kasusra: misuwur.
kaso: rungkad (wit-witan).
kasongan: 1 kayoman, kauban; 2 kêpadhangan ing (srêngenge).
kastawa: pakurmatan, sêmbah.
kascaryan: kagèt, gumun, bungah.
kaswara: misuwur.
kaswasih: mêmêlas.
kata: crita.
katawurag: bubar.
katbuta: nêpsu bangêt.
katèngong, katèngsun, katèngwang: kandha (-ku).
katga: kêris.
katgada: enggal-enggalan.
katitih: kalindhih, kalah.
katong: ratu.
katrêsan: sêdhih bangêt.
katri: katêlu.

katriwandhan: kacilakan.
kacapa: bulus.
kacapuri: pagêr bata.
kacaryan: gumun, bungah.
kacêne: disrêngêni..
kathuka: pêdhês.
kathungka: nistha., ala.
kawadaka: konangan wadine lsp.
kawahya: kawêtu.
kawaktan: kacrita.
kawanda: gêmbung, awak.
kawangwang: katon.
kawarna: kocap.
kawasita: dicritakake.
kawastara: kêtara.
kawatgata: kacilakan.
kawaca: klambi kêre.
kawêdhêngan: judhêg.
kawêkèn: kewuhan.
kawi: 1 pujangga; 2 karangan, rumpakan.
kawindra, kawiraja, kawiswara: pujangga pinunjul.
kawiryan, kawiryawan: kakêndêlan, kaluhuran.
--- 21 ---
KAWISMAYA(N) ~ KISMA
kawismaya(n): gumun
kawistara: kêtara.
kawitana, kawiwara: pujangga.
kawya: kidung.
kawuntat, kawuri: kêpungkur.
kawuryan: 1 kèri; 2 katon.
kawogan: kêpopoh.
kawot: kamot.
kèbêkan: kêbak.
kedah: sêdya.
kèdêk: kidak, kêpidak.
kèdêran: diubêngi.
kèdhêp: 1 diurmati; 2 nungkul.
keguh: kagiwang atine.
kèksi: katon.
kèmêng(an): judhêg.
kèn: tapih, jarit, araning sêbutan.
kenas: lunga.
kendran: kelangan, ilang.
kènjêk:: kêpidak.
kentar: kèli, kentir.
kengis: rada katon.
kepyan, kepon, kepan: susah, kewuhan.
kerata: grêma, di-: ditêgêsi.
keratabasa: bab nêgêsi surasaning têmbung.

kerid: diirid.
kering: I kiwa; II.tanpa-: ora ana sing dieringi.
keron: kewuhan.
kesa: rambut.
kesya, keswa: rambut.
kewala: mung, wae.
kewêh, kewuh, kewoh: pakewuh.
kewran: kewuhan.
kabêsturon: lena.
kêdêh: kudu.
kêjut: kêdut.
kêjodhi: kalah.
kêjot: kagèt.
kêdhap: kêdhèp.
kêling, kêkêling: sêdhih, susah.
kêlit: ngapusi.
kêlulun: katut.
kêmara: kumandhang.
kêmat: tênung.
kênas: kêthèk, kidang.
kêne, kêni: kêna.
kêncana: êmas.
kênya: prawan.
kênyar: sorot.
kêpangguh: kêtêmu.
kêpasuk: kêtaman, kêlêbon.
kêpati brata: mêmpêng bangêt.
kêpilut: katut.
kêpus: klêbus, têlês.
kêpranan: kakênan atine.
kêrab, ngêrab: uyêk-uyêkan.
kêral: rosa.
kêrdyat: kagèt.
kêrkasa: sêru, rosa.
kêrpana: mêmêlas, mêlas-asih.
kêrta (-kêrti): têntrêm.
kêrta-aji, di-: dikira-kira.
kêrtarta: putus.
kêrta-wadana: pangarêp.
kêrtiyasa: pintêr.
kêsêksan: mêmpêng.
kêsiring: rada kêtaman.
kêtêr: gêtêr.
kêtlimunan: kasaput ing pêtêng.
kêwêdêngan: judhêg.
kikmat: kêmat.
kili: pandhita wadon (wong suci).
kilyan: kulon.
kilusuh: alum.

kinaningaya: dikaniaya.
kipayah: 1 bukti; 2 nipkah.
kiparat: dhêndhan.
kirana: sorot.
kira: kilat.
kirata: gêrma.
kirda: sênêng-sênêng.
kiris: giras.
kirna: 1.000.000.000.000.
kirta, kirti, kirtya: pagawean, panggawe.
kisas: ukum pati; diukum- (ut. di-); diukum pati.
kisat, di-ake: dikipatake.
kisma: lêmah.
--- 22 ---
KITA ~ KOKAP
kita: aku kabèh.
kiwi, kêkiwi: lêrêb.
kiwul, kêkiwul: malês (nêmpuh).
kyana patih: patih.
kyat: dumadakan, enggal.
klamun: yèn.
kral: rosa.
kram: sorot.
kramakala: sore.
krama-niti: gata-krama.
krastala: kuwasa, sêkti.
krêndha, krêndhawa: bèbèk.
krêndhi: mênjangan tutul.
krêpana: mlarat.
krêsna: irêng.
krêta: tata, têntrêm.
klesa: rêgêd, cacat.
klingking: jênthik.
klulut: kêkasih.
kuda: jaran.
kunjana: 1 wong ala; nêpsu.
kujiwat, ngujiwat: mlerok.
kudhampêl: ngêthapêl.
kudhandhangan: kêpengin, kangên.
kukap: kukus dupa.
kukila: manuk.
kukura: kura.
kula: turun.
kulagotra: sanak-sadulur.
kulala: kundhi.
kula-mitra: sanak lan kanca.
kula-santana, (wanda, -wangsa, -warga): sanak-sadulur.
kula-mitra: sanak-sadulur.
kule, ma-: turu.

kulêd: rêmbên, ora gancang.
kulêm: bêngi, turu.
kulisa: wadung, kampak.
kulita: kulina.
kulumur: kuthah.
kulwan: kulon.
kumadama: bodho, asor.
kumala: intên.
kumara: 1 bocah, jêjaka; 2 intên; 3. jiwa, roh.
kumba (kumbaya): 1 jun; 2 êndhas.
kumuda: kêmbang tunjung.
kunang: 1 dene; 2 banjur.
kunapa, kunarpa: bangke.
kunjana: sêdhih.
kunjana-papa: sêdhih.
kundha: 1 anglo; 2. wadhah.
kundhala: ali-ali, gêlang.
kundhang: rewang.
kundhi: jun, kêndhi.
kunêng: kunang.
kuncara: misuwur.
kunthara: pratingkah.
kung: sêdhih, kasêngsêm.
kupa: sumur.
kupina: cawêt, kathok.
kurakah: jagal.
kurda, kurdaka: nêpsu.
kurma: bulus.
kurug, kêre: kêre, tamèng dhadha.
kusala: bêcik, waras.
kusika: kulit.
kusuma: kêmbang.
kusta: lara budhug.
kuswa, di-: diambung.
kucira: kuciwa.
kucumbi: bojo.
kuthagara: gapura, regol.
kuthaka: sêsukêr.
kuthara: wadung, kampak.
kutasaksi: saksi palsu.
kuthawara: kutha gêdhe.
kuthila, kuthilang, kuthilêm: ora barès, julig.
kuthip: nistha.
kuthumbi: bojo.
kuwaka: cidra.
kuwanda: awak, bangke.
kuwara: misuwur.
kuwawa: kuwat.
kuwu, kêkuwu: manggon.

kojar: kocap.
kokap: kukus, dupa.
--- 23 ---
KOKILA ~ LAMLAM
kokila: manuk.
kol, di: dirangkul.
kumala: alus, sarèh.
komram: padhang.
kondhang: rewang.
kontab: misuwur.
kontap: gadug, têkan.
kontra: misuwur.
kongas: sumêrbak.
kongkal(an): kêwalahan, kalah.
kongkil: kongkal.
kopina: cawêt, kathok.
koripan: panguripan.
korud: kuru bangêt, katut.
koswa: wadya bala. kotaman. kotbuta, nêpsu.
kothi: kêthi.
krêtayasa, krêtakirtya: misuwur.
krêtayuga: jaman (alam) kang kapisan.
krêtala: gêgaman.
krêtanjali: nyêmbah, mbêbana.
krêtarta: kêlakon, putus (ngèlmu).
krêti: panggawe, kalakuan, pratingkah.
krêtya: (pang) gawe, kalakuan.
kridha: 1 sênêng-sênêng; 2 nggêgulang, nindakake.
krimi: ulêr, cacing.
kruhun: dhisik, biyèn.
krura: galak, nggêgirisi.
krodha: nêpsu bangêt, muring.
kwèh: akèh.
L
laba: bathi, kabêgjan.
labda: 1 kalakon; 2 pintêr, pana.
labdajaya: mênang.
labdagati: kalakon.
labdakarya: rampung.
labuh: runtuh, rusak.
lajita: isin.
laju: têrus, banjur.
laga: pêrang.
lagi: 1 biyèn; 2 wong tapa.
lagya: lagi.
lagna: wuda.
lagnyana: aksara lêgêna.
lahang: lêgèn.
lêhêng: aluwung.

lahuyang: suwiwi.
lahru: mangsa katiga.
laya: 1 rusak, mati; 2 panggonan: lêlaya, mlaya, nglaya: lêlana.
layat: lumayat: lumayu, lunga.
layu: alum, mati; lêlayu: 1 gêndera cilik; 2 kongkonan.
layung: nangis ngandik-andik.
layon: mati.
laka: abang, lak.
lakêt: rakêt.
laki-bi, laki-bini: lanang-wadon.
lakya, lakwa: laku.
laksa: laku.
laksana: 1 ngalamat; 2 kabêgjan; 3. laku.
laksita: laku, kalakuan.
laksmana: bêgja, kabêgjan.
laksmi: ayu.
laksmiwati: endah bangêt.
lakwa: laku.
lalah: luluh, lèlèh.
lalayan, laleyan: pagêr bata.
lalalucu: sêmbrana, lêlucon.
lalana: lêlungan.
lalata: bathuk, pêpaès
lalawora: rèmèh, ora nyata.
lalis: 1 lunga, ilang; 2 mati.
lalu: liwat.
lalu-mangsa: kasèp.
lalun, ka-: kanyut, katut.
lama: lawas, suwe.
lamak: lèmèk, babag.
lambang: kidung, pralambang.
lambang-jangka: pralambang wêwêcan.
lambang-sari (santun, sêkar): cumbana.
lam-lam: sênêng, gumun.
--- 24 ---
LAMUN ~ LINGGA
lamun: yèn.
lamong, ng-: ndlêming.
lampita: pralambang.
lampus: mati.
landang: rewang.
lancana: têtêngêr, pratandha.
langên: 1 kasênêngan, kaendahan; 2 (ut. lêlangên): sênêng-sênêng.
langgala: waluku.
langgula: buntut.
langkap: gandhewa.
langking: irêng.
langun: langên.
lapa: ngêlih.

lara: susah.
lara-brangta: kedanan.
lara-karuna: nagis kalara-lara.
lara-lapa: sangsara.
laras: 1 gandhewa; 2 (raras); endah.
laris: laku.
larya: bocah.
laryan: kalèn, jagang.
laru, larwan: laron.
lasa: urub, padhang.
lata: godhong.
latah (-latah): gumuyu.
latak, latêk: blêthok, êndhut.
latip: ringkih.
latuh: blêthok.
latri: bêngi.
lawad: tilik.
lawayan: badan
lawan: 1 mungsuh, tandhing; 2 lan, karo.
lawana: uyah, asin.
leda, lêleda: lêlewa, saradan.
lèk: 1 tanggal (ênom); 2 sasi.
lèn: liya, seje.
lena: 1 kurang wêweka; 2 ilang, mati.
lèndhi: palanyahan.
lenggot-bawa: tlèdhèk kadewan.
lèngsèr: mundur saka pasowanan.
lepa: pupur, blonyo.
lepaka: jênês, rêgêd.
lèrès: mundur ngendhani (pêrang).
lès: lunga.
lesya, leswa: sêngadi.
lesyus: lesus.
lêbda: mumpuni, pintêr.
lego: gojag-gajêg, rikuh.
lêyêp: layap-layap.
lêlana: lêlungan.
lèlèh: luluh, sêdhih.
lêmak: gajih.
lêmbèk: ombak.
lêmêh: lumuh.
lêniyap, lênyap, lênyêp: ilang.
lêng: èsthining ati.
lêngêng: 1 njêngêr; 2 nêngsêmake.
lênggana: ora gêlêm, êmoh.
lênggang: ucul, wudhar.
lêngis: 1 alus, lunyu; 2 lênggang.
lêngit: 1 lêmbut; 2 ilang.
lêngka: pait.

lênglêng: kasêngsêm.
lêpar, tan-: tansah.
lêpiyan: tuladha.
lêrah: warata, gêlar.
lêsana: laksana.
lêsmi: endah.
lêwah, lwah: kali.
ligar: rontog.
lihat, liyat, lumihat, lumiyat: ndêlêng.
lika: tulis.
likita: tulis.
lilang: 1 endah; 2 ilang.
lilung: kedanan.
limêr: nglayang
limur: lipur.
limus: pakèl.
limut: 1 pêdhut; 2 lali.
limo: jêruk.
limpah: wutah.
lina: ilang, mati.
linud: dibarêngi.
linrang: disêbari.
linyap: ilang.
ling: 1 gagasan; 2 clathu.
lingga: 1 têtêngêr, tugu, pêpundhèn; blêgêr, awak.
--- 25 ---
LIRING ~ MAHISI
liring: kêdhèping panyawang.
liris: grimis.
liron-patra: kirim-kiriman layang.
lirwa: sêmbrana.
liswa, lisya: pawadan.
listya: endah.
liwung: 1 mumbul; 2 ngamuk.
lyan: liya.
lyar: lèr.
lubdaka: gêrma.
lud: tansah; 2 tut-buri, anut; di-: dioyak.
ludira: gêtih.
luhung: 1 luhur; 2 luwung.
luhur: dhuwur.
luyu: katut, kèli.
luyut: oncating sukma.
lukis, di-: digambar.
lukita: karangan.
lulud: borèh, lulur.
lulun, kê-: kêlun.
lumaksana: mlaku.
lumaris: mlaku, lêlungan.

lumêng: murub.
lumiyat: ndêlêng.
lumiring, lumirig, lumud: tutburi, manut.
lumra, lumrang: mratani, sumrambah.
lungayan: 1 gulu; 2 tangan.
lungid: landhêp; lê-an; prakara sing alus-alus.
lupiya: tuladha.
lupta: kliru, lali.
luri: lêluri, lêluhur.
luruh: sarèh.
loba, lobista: murka.
lodaka: banyu.
lodra: galak, nêpsu.
lohita: abang.
loka, lokaya, lokamandala: jagat.
lokananta: gamêlan ing kayangan.
lokendra, lokeswara: ratuning jagat.
lokika: kadonyan, wong donya.
lokita: lukita.
lori: gada.
lot: 1 tansah; 2 sabar.
lota: galak.
locana: mata.
locita: gagasan.
lwa: jêmbar.
lwah: kali; kc. loh.
lwir: kaya.
M
mabang: abang.
mabukuh: linggih tumungkul.
madana: (-raga): sih, sêngsêm.
made: têngah, bale.
made kambang: bale kambang.
madya: 1 têngah; 2 bangkekan.
madya-gantang, madyantara: awang-awang.
madyapada: jagat.
madyasta: têngah-têngah, netral.
maetala: bumi.
magasesa: kagol, cuwa.
magêng: gêdhe.
magut, (-jurit, -pupuh): maju pêrang.
maha: bangêt, linuwih.
mahadibya: sêkti bangêt.
mahadwija: guru (pandhita).
mahayati, mahayêkti: pandhita linuwih.
mahamantri: patih.
mahambara: langka.
mahamuni: pandhita linuwih.
mahaprana: kanthi napas akèh (aksara murda).

mahardikèngrat: kang wicaksana sarta kuwasa.
maharêsmi: rêmbulan.
maharsi: pandhita luhur.
mahas: dolan-dolan, lumêbu ing.
mahitala, maitala: bumi.
mahisa: kêbo.
mahisi: pramèswari.
--- 26 ---
MAHO ~ MARAWAYAN
maho: bêning, padhang.
mahodadi: sagara.
mahosada, mahosadi: tamba.
maya: 1 sêmu, samar; 2 pangapus, endah.
mayura: mêrak.
makara: urang.
makidhupuh: linggih tumungkul.
makung: kedanan.
makrak: mbêngok.
maksi, mèksi: ndêlêng.
mala: 1 rêrêgêd; 2 dosa, cacad.
malad (-alad), maladi: 1. murub; 2 mêmpêng, kêpengin; malad puja: sêmadi: maladi ning (-êning): ngêningake cipta.
malang sumirang: sagêlêm-gêlême dhewe.
malbèng, malbung, malbwèng: mlêbu ing.
malige, maligèn: dhampar.
mamèt: golèk
mami: ku, aku.
mamuk: ngamuk.
mamut: ilang, lunga.
manaduganda, manadukara: ngrujuki.
manastapa: susah, sêdhih.
manda: alon, lirih.
mandara: macak, dandan.
mandira: wringin.
mandra: I lunga, lêlungan; II lirih, alon.
mandragini, mandrakini (gupit-): gêdhong paturon.
mandraguna: wasis (digdaya)
mandrawa: kadohan, adoh.
manjing: mlêbu.
mandhala: 1 buwêngan, wêwêngkon; 2. patapan.
mandhalika: tanah gadhuhan.
mandapa: pêndhapa.
mandirèng (-pribadi): madêg dhewe.
mandhiri: madêg.
mandhuka: kodhok.
manêh: batur.
manih: manèh.
manik, manikên:[2] intên.
manikya: mirah.

manila: intên biru
manira: aku.
manis: lêgi.
manuja: manungsa.
manuhara: mriks. manohara.
manusapada, manuloka: jagad.
manusmara: nyipta, muja.
manobawa: sih, nayogyani.
manohara: 1 endah, nêngsêmake; 2 ngarih-arih.
manon, Hyang Manon: Gusti Allah.
manonbawa: sêdhih, susah.
mantri-muka (-mukya, -wisesa): patih.
mantyanta: bangêt.
mancala-putra (-putri): bisa malih dadi apa-apa.
mancana: nggodha, ngridhu.
manca udrasa (-rawat): nangis.
manca garwa: ngêpèk bojo.
manyura: mêrak.
mangang: mênga amba.
mangde: agawe, marakake.
mangêb: ngaub, ngeyub.
mangga: gêlêm.
mangga sesa (-sisa): cuwa, gêla.
manggista: manggis.
manggya, mangguh: nêmu.
mangka: minangka dadi.
mangkadi: tur, lan uga.
mangkara: urang.
mangkrak: mbêngok, nêpsu.
manglah: ngêsah, angluh.
manglèng: ngêlèng.
manglih: ngêlih.
mangling: clathu.
manguyu: cantrik.
mangunêng: kasêngsêm, sêdhih.
mangun-kung: sêngsêm.
mapa: apa.
mapan: 1 jêr, awit; 2 nanging.
marakarma: kasangsaran.
marakata: jumêrut, mirah.
marana: mati, lara.
marasadu: ngapusi, julig.
marawayan: ndlèwèr, mili, rawe-rawe.
--- 27 ---
MARBUK ~ MINTAR
marbuk: sumêrbak, ngambar.
mardala: kêndhang, têtêg.
mardawa: 1 lêmês; 2 alus, sarèh.
mardawa-basa: ahli basa.

mardawa-lagu: ahli lagu (gênndhing).
mardikèngrat: kang nguwasani jagat.
marga: dalan.
margaina: guwagarba.
margana: panah.
margiyuh: sêdhih, susah.
margup: sayah, kêsêl.
marikêlu: tumungkul.
maryada: 1 têtêngêr, kalakuan; 2 rikuh, isin.
markata: jumêrud.
marlêsu, marlupa: kêsêl, sayah.
marma: mulane.
marmi, marmita (-ne): mulane.
marus: gêtih.
maruta: angin.
marta, martana: lêmbah manah, sarèh.
martyaloka, martyapada, marcapada: alamdonya.
marwata suta: bungah bangêt.
marwita: maguru.
maskentar, maskentir: maskumambang.
masmu: sêmu, katon kaya.
masung: awèh, mênèhi.
mastaka: pucuk sirah.
mastuti: ngalêm, nyêmbah.
matag: akon.
mataya: njogèd.
matangga, matêngga: gajah.
matis, matistis: atis, sêdhih.
matra: 1 ukuran; sathithik.
matra-kelasa (-kilasa): ngatut.
matsya, matswa: iwak.
matyanta: bangêt.
maca udrasa: nangis.
mawat, mawèh: awèh.
mawat-gawe (-karya): nglakoni piala.
mawêlu: pucêt.
mawêrdi: mundhak-mundhak.
meda: sidhêkah, slamêtan; 2 budi.
medan: têgal, papan paprangan.
mèdini: bumi.
megung: gonjing.
mekala: bangkekan.
memba: mêtu.
mendra: lunga, lêlungan.
mènmèn: mbarang.
mentar: lunga.
mengas: mlengos.
menggal: enggal.
menggar: ngenggar-enggar.

mèpi: ngimpi.
mèpu: susah (sêdhih) bangêt.
merang: isin.
mèru: gunung.
mèru pancaka: pangobongan mayit.
meron: èmpèr.
mèsi: ngêmot, isi.
mèt: golèk, njupuk.
mêgêp: gagah (bêcik).
mêhêng: mung.
mêmêla: mêsakake, mêlasasih.
mêne: 1 mêngko; 2 (ut. sa-) saiki.
mêntrik: para nyai ing pratapan.
mênggah-mênggah: mênggèh-mênggèh.
mênggêp: gagah, katon bêcik.
mêngkêlang: wangkal, ora manut.
mêrbuk: sumêrbak, wangi.
mêrdangga: gamêlan.
mêrdapa: trubus.
mêrdu: alus, lêmês.
mêrgangsa: tukang kayu.
mêryayang, mêryangyang, mêrnyanyang: dadi lêlêmbut (dewa).
mêrtyu: 1 blêdhèg; 2 gêni.
mêta: nêpsu bangêt.
mijil: metu.
miguna: pintêr.
miyat: ndêlêng.
miyum: mèsêm.
mimba: mêtu, kaya.
mina: iwak.
minantaka: juru misaya iwak.
minum: ngombe.
mintar: lunga.
--- 28 ---
MINTUNA ~ MWANG
mintuna: jodho, lanang-wadon.
mingat: ndêlêng.
minggu: mênêng, nggêglêg.
minggung: gonjing.
minging: ngambar wangi.
mingis: katon.
mingkara: nglawan, nêmpuh.
mingkung: êmoh, nampik.
mipi: ngimpi.
mirud: larut, kèli.
miruda: minggat.
mitra-darma: mitra bêcik.
myat: ndêlêng.
mlaya: lunga saparan-paran.

mleca: (wong) asor, cidra.
mudangkara: êndhas.
mudgara: palu, gada.
mujuk: mbujuk.
mudha: ênom, bojo.
mudha-dama: bodho lan asor.
muhung: mung.
muka: rai, ngarêp.
mukara: pangarêp, lêlurah.
mukya: pangarêp, lêlurah.
muksa: ilang saragane.
mukta, muktah: muksa, mati.
mula: oyot, wiwitan.
mular: nangis.
mulyawan: luhur.
mulku: 1 kraton; 2 (sang) ratu.
multak: ndlêdêg mêtu.
mumpang-kara: mladal[3] marang prentah.
mundrawa: nyêmbah.
mundri: 1 nyamat (ing kuluk); 2 pênthil.
mundhing: kêbo.
muni: pandhita.
munindra, muniswara, muniwara: pandhita linuwih.
munya: muni.
munggèng, mungging, munggwing: ana ing.
munggul: mêncungul.
mungsir: nundhung, ngoyak.
mupadrawa: niksa.
mupakara: ngupakara
mupug: mumpuni.
murang-kara: mbalak marang parentah.
murda, murdaka: êndhas, pangarêp.
muringring, muriring: ndrêdhêg, giris.
murka: bodho.
murud: lunga, mati.
murta: ilang.
murti: awak.
murca, murcat: 1 klêngêr; 2 ilang.
murcita: 1 klêngêr; kandha.
musala: pênthung.
musika: tikus.
musna: ilang.
mustaka: pucuk, êndhas.
musthika: intên.
mucang: nginang.
moga: ora bisa kliru.
mohita: susah
moksa, mokta, moktah: ilang.
molih: olèh.

mon: yèn.
mona: mênêng.
monêng: kangên, kasêngsêm.
mong: macan.
mor: amôr, awor.
mra: wrata.
mradapa: sêmi, tuwuh.
mradêksa: ngadêg, madêg.
mradipta: sumorot.
mraja: maharaja.
mrajaka: kongkonan, utusan.
mrêdangga: gamêlan.
mrêdu: alus, lêmbut.
mrêga: buron alas; 2 kidang.
mrêgalancana: rêmbulan.
mrêganata: macan.
mrêp: nggitik, nêmpuh.
mrêta: mriks. marta.
mrêti: mati.
mrêtyu: 1 mati; 2 blêdhèg.
mrik: ngambar.
mring: marang, mênyang.
mwang: lan, sarta.
--- 29 ---
NABA ~ NISKARA
N
naba, nabastala: langit, awang-awang.
nabi: wudêl.
nada: swara, nywara.
nadi: kali.
nadpada: ngabêkti.
naga: 1. gajah, 2. ula.
naga gini: ula wadon.
naya, nayana: I 1 pratingkah; 2 kawicaksanan, pangrèhing nagara; II ulat, polatan; 2 mata.
nayadi: sumèh.
nayaka: panuntun, pangarêp.
naka: kuku.
naksatra: lintang.
nala: ati.
nalendra: ratu.
nambang aksi: sawang-sawangan.
nambi: mblela.
namu-namu: 1 ilang; 2 suwung, awang-awang.
nana: 1 cangkêm, rai; 2 ilang, rusak.
nandaka: banthèng.
nandana: anak.
napi: suwung.
naradipa, naradipati, naraji: ratu.

narakarya: karerehan.
narakusa, narakuswa: wong (palêmahan) miji.
naranata, narapati: ratu.
narapraja: priyayi.
naraya: ratu.
naraca: panah.
narawara: senapati, prajurit.
narawata: anjrah, tanpa kêndhat.
narendra: narèswara, ratu.
narèsdramahisi,[4] narèswari: garwaning ratu.
narya, narpa, narpati: ratu.
naryana: senapati.
narmada: kali.
nasa, nasika: irung.
nastapa: sedhih.
nata: ratu.
natar: latar.
natkala: nalika.
natya: polatan.
nawa: 9.
nawala, (-patra): layang
nendra: turu.
nèriti: kidul-kulon.
netra: mata.
netya: polatan, mripat.
nêhêr: tumuli.
nênggih: ya iku.
nêrpa, nêrpati: ratu.
nihan: mangkono, mangkene.
niyata: nyata, têmênan.
niyuta: sayuta.
nikanang, nikang: kang.
nikèn: wong wadon.
nikêl asta (-wrêti): nyêmbah.
nila: biru, (anila): angin.
nilakrama: takon.
nilapracanda: prahara.
nilawarsa: udan angin.
nimpuna: pintêr.
ninang, tan (ora-): ora beda.
nindita: tanpa acacad, linuwih.
nindya: linuwih.
nipuna: wasis, pintêr.
nir: ilang.
nira (nireka, nirèki, nirèku): -e, -ne.
nirada: mêndhung.
niraya (-pada): 1 alam kamuksan; 2 naraka.
nirrasa: tanpa rasa.
nirbaya, nirbita: kêndêl.

nirdon: cabar, wurung.
nirwala: tanpa cacad, suci.
nirwa: tanpa guna, rèmèh.
nirwana: jaman kailangan.
nirwèsthi: ora wêdi ing bêbaya.
nis: lunga, ilang.
nisakara: rêmbulan.
nisita: 1 landhêp; 2 linuwih, pintêr.
niskala: slamêt; 2 rêsik, suci.
niskara, sa-: samubarang.
--- 30 ---
NISKARANA ~ UNCANG
niskarana: tanpa sabab.
niscaya: mêsthi.
niscala: kukuh bangêt.
niswasa: napas, ambêkan.
niti: iguh, pranatan.
nitra: nulis.
nityasa: tansah.
niwanda: sêbab, jalaran.
nu: dalan.
nugraha: ganjaran.
nungku: mêlêng puja.
nuraga: I digdaya, sêkti; II andhap-asor.
nusa, nuswa, nusya: pulo.
nusantara: kapuloan.
nuswapada: jagat.
nuwala: layang.
nuwila-ganda: sumanak.
non: wêruh.
nor-raga: andhap asor.
nrang: nêmpuh, nyêrang.
nrus: têrus.
nyu: krambil.
nyatmata: namatake.
ngamandaka: gêgorohan.
ngambara: 1 ngambah ing awang-awang; 2 lunga mrana-mrana.
ngèl: kêsêl, rêkasa.
ngendrawila (-wilis): irêng gilap (rambut).
ngêmasi: mati.
ngênthahasa: nyrêmpêng.
ngênyu dênta: kaya krambil gadhing.
nginglung: ngênglêng.
nguniwèh: luwih-luwih, tur.
ngranuhi: saya bangêt.
ngrik: ngêrik.
ngwang: aku, ku.
U
ubaya: janji.

ubon-ubon: endhang.
uda: banyu.
udadi: sagara.
udaya: 1 sagara; 2 plêthèking srêngenge, mumbul.
udaka: banyu, tuk.
udakara: kira-kira.
udama: nistha, asor.
udamamah: pakêcapan.
udanagara: tatakrama.
udani: wêruh.
udara: awang-awang; 2 wêtêng.
udarasa: panduga, pangira.
udarati: sagara.
udasmara, ng-: nggagas, ngunandika.
udata: sêru, umuk.
udrasa: luh.
udyana, ujana: taman, patamanan.
ujiwat, ng-: nglirik, mlerok.
ujung: pucuk.
ujungan liring: lirik-lirikan.
ujwala: sorot, sumorot.
ujwalita: sorot, sumorot.
uhut, di-i: dipênggak.
ukih, di-: 1 diarah; 2 diundurake, (dioyak, dikalahake).
ulap: wêdi, ering.
ulu: êndhas.
ulubalang: senapati.
ulu-bêkti (pêkti): bulu-bêkti.
ulu-guntung: cantrik.
ulun: 1 batur; 2 aku.
umbara, ng-: lunga saparan-paran.
ume: nglangi.
umis: mili.
umung: rame.
umrêg: gumrêbêg, rame.
unakara: udakara.
unandika, ng-: gunêman sajroning ati.
unang: susah (kêsêngsêm).
unêng: sêdhih.
untar: urub.
untara: 1 lor; 2 kiwa.
uncang,di-: diuncalake.
--- 31 ---
UNGANG ~ PALIKRAMA
ungang, di-: diungak.
unggyan: ênggon.
ungkara: pêpuji, donga.
ungkih, di-: disur (kalungguhake), didhêsuk.
ungsir, di-: dioyak, digusah.

upaboga: kanikmatan, pangan.
upadana: pawèwèh.
upadi, di-: digolèki.
upadrawa: kasangsaran; di-: disiksa.
upajiwa: pangan, rêjêki.
upaya: krenah; ng-: golèk.
upakarya, di-: diupakara.
upaksi: atur-: awèh wêruh.
uparêngga: rêrênggan.
upata: supata.
upêksa, upèksi: wêruh.
upêkti, upêtya: 1 pamêtu, wulu-wêtu; 2 bulu-bêkti.
upiksa: wêruh.
urab-sari: kêmbang campurbawur.
urêk: rukêt.
urud: lorod, suda.
usada, usadi: tamba.
usana: jaman kuna.
usi, di-: dioyak.
uswasa, usyasa: ambêkan, napas.
utama: bêcik, linuwih.
utamangga: êndhas.
utara: lor, kiwa.
uwa: (sanjata): walat.
O
obar-abir: clèrèt, thathit, kilat.
onêng: sêdhih, kasêngsêm.
onya: lunga.
orêm: sêdhih, prihatin.
P
pada: sikil.
padaka: intên (rêrênggan).
pada-mandala: jagat.
pada-wacana: praèan.
padma: kêmbang trate.
padmasana: dhampar.
padni, patni: bojo (somah).
paduka: 1 trumpah, sêpatu; 2 panjênêngan.
padwan: padon.
padyut: obor, diyan, sorot.
pajamuka: ora paja-paja.
padhahi: gamêlan.
padhak: madak: marak, nyêdhak.
pade, tan -: ora padha.
padhola mangambak-ambak: orêg gonjing (tmr. bumi).
pagah, pagêh: panggah, kukuh.
pagut: têmpuk, pêthuk, têmpuh.
pahala: paedah, ganjaran.
pahêman: pirêmbugan.

pahyas: paès.
pahuman: 1 sanggar palanggatan; 2. pakumpulan.
paya: sarana.
payudara, payodara: susu.
pakardi, pakaryan, pakarti: panggawe, pagawean.
pakeling: eling.
pakering: ering.
pakêrti: 1 panggawe, pagawean; 2 watak.
paksa: paro, sisih, iringan, swiwi.
paksama: (upaksama): pangapura.
pala: 1 woh; 2 piguna.
palakarta: rampung.
palakêrti: prabot-prabot, ubarampe.
palakrama: (-krami): 1 pakurmatan, taklim; 2 bêbojoan, rabi (laki).
palal: sihing Pangeran.
palamarta: wêlas-asih bêbudène.
palastra: mati.
palasta, palêsta: 1 rampung; 2 êntèk.
palacidra: ora tuhu, cidra.
palibaya: sanak.
palihara, di-: disikara, ditêmpuh.
paliyas(an): panulak.
palikrama: pakurmatan, taklim.
--- 32 ---
PALIMARMA ~ PARIMANA
palimarma, palimirma: sih kawêlasan.
paliwara: pawongan, kongkonan, pawarta.
palyas: panulak.
palugon: pêrang, pêpêrangan.
palupi: 1 pola, tuladha; 2 layang.
paluwanu, palowanu: dhampar.
palwa: prau.
palwaga: kêthèk.
pamade: (pamadya): panêngah.
pamasa, pamase: ratu.
pamedan: palataran, alun-alun.
paminangkêrti: cinthung, tênung.
pamulu: wujuding praèn.
pan: awit, nanging.
pana: ilang, êntèk, putus sêsurupane.
panakrama: pakurmatan.
pandaya: piranti.
pandam: pêpadhang, diyan.
pandika: têtêmbungan, gunêm.
panduk: patrap.
pandon: wasana, pungkasan.
pandriya: ati, pancadriya.
panjara: kunjara.
panji: gêndera.

panjut, panjuta: pêpadhang, diyan.
panjor: wêwaton.
pandhega: lêlurah.
pandhêm: bandhêm.
pandhita: wong kang putus ing kawruh.
pandhosa: bandhosa.
panêlah: jênêng, aran.
panida: ênjêt.
paningrat, panirat: èmpèr.
panitra, panyitra: juru nyathêti.
panitya: komisi (ing pakumpulan).
pantaka: pati, mati.
pante: pasisir.
pantesawa: bandhosa.
panti: omah, panggonan.
panca: lima.
pancabaya: bêbaya warna-warna.
pancabakah: pasulayan, kêkêrêngan.
pancaka: pangobongan mayit.
pancakara: pêrang, kêrêngan.
pancanaka: kuku lima.
pancaniti: palênggahan.
pancaruba, pancawora: prahara.
pancawala: bocah lêlima.
pangantyan: pangantèn.
pangaribawa: prabawa, daya.
pangawikan: kawruh.
pangde: panggawe.
panggêh: panggah.
panglah, pangluh: pasambat.
panglima: senapati.
pangran: pangeran.
papa: nistha, cilaka.
papan: tamèng.
papeka: sêmbrana.
paprêman: paturon.
parajala: kalah, kasoran.
parakrama: 1. kêkêndêlan; 2 pakurmatan; 3. laki-rabi.
paramakawi: pujangga linuwih.
paramarta: bêcik budine.
paramèngbasa: putus ing basa.
paramèswara: ratu.
paramèswari: ratu putri.
paramèsthi: dewa linuwih.
paramita: kasampurnan.
parampara: juru rêmbug.
paranbaya: apa baya, gèk apa ta.
paranpara: 1 panuntun; 2 juru rêmbug.
parangmuka: mungsuh.

parasdya: niyat, karêp.
parasu: 1 wadung; 2 bangke.
parastra, paratra: mati.
paracidra: laku cidra.
parbata: gunung.
parêng: barêng.
paribawa: 1 panyamah, pangapêsan; 2 (ka-): kalah, kasoran.
pariga: gada, kênthès.
parikrama: 1 midêr; 2 kalawan tata.
parimana: 1 ukuran, takêran; 2 watês, wangênan.
--- 33 ---
PARIMARMA ~ PISUNA
parimarma, parimirma: kawêlasan.
paripêksa, pamêksa: pêksa.
paripuja: pakurmatan.
paripurna: 1 wutuh, ganêp; 2 rampung; 3 mari.
paritustha: bungah bangêt.
pariwada: pêpoyok.
pariwara: 1. wara-wara, pitutur; 2 batur, pandhèrèk.
paryangka: palungguhan.
parman: kawêlasan (ing Allah).
parnah: prênah, ênggon.
paruh: cucuk.
parupuh, di-: digêbugi.
parswa: (lambung, sikil-) gunung.
partisara: piyagêm, layang pratandha.
partiwa: ratu, mantri.
parwa: perangan, bab.
parwan: paron.
parwata: gunung.
parsadon: regol, gapura.
pasamiran: paturon.
pasanggiri: sayêmbara ginantungan ganjaran; 2 pêpanggil.
pasung: pawèwèh.
pasraman: patapan
pasrangkara: aruh-aruh.
pascima: kulon.
patah: tugêl, putung.
pataka: 1 piala, duraka; 2 bêbaya; kacilakan; 3 gêndera.
pataksi: patakon.
patala: bumi.
patani: paturon.
patarana: palungguhan.
patêmbaya(n): sêmayan.
patêr: gludhug, blêdhèg.
patik: 1 abdi, batur; kawula (aku).
patik-aji: 1 abdining ratu; 2 kawula (aku).
patikbra: kawula dalêm (aku).
patra: godhong; 2 layang.

prajurit, patrayuda: pêrang.
pacima: kulon.
pacrabakan: pamulangan.
pathola: sutra alus.
pawaka: gêni.
pawana: angin.
pawarsakan: pananggalan, almênak.
pawiyatan: pamulangan.
pawira: tumbak.
pawitra: suci, bêning, rêsik.
peka, pêpeka: sêmbrana.
pelag: bêcik (bagus, ayu).
pendah: beda, seje; tan-: kaya, padha karo.
pepeka, pêpeka: sêmbrana.
pêkik: bagus.
pêkul, di-: dirangkul.
pêlêng: èsthi.
pêluk, di-: dirangkul.
pênjawat: suwiwi.
pênuh: kebak.
pêngkul, di-: dirangkul.
pêngung: suwung, kothong.
pêpeka: sêmbrana.
pêrjaya, di-: dikalahake, dipatèni.
pêrjiwatan: sih-sinihan.
pêrêp, di-i: dicêdhaki.
pêrmadani: babud.
pidak padarakan: wong asor.
pidana: siksa, paukuman.
pidari: 1. lêrêb, palêrêban; 2. palêmahan.
pidikan: sanggar pamujan.
pijana: taman, patamanan.
piyarsa: miyarsa, krungu.
pilag: bagus, ayu.
pilapilu: yiyid.
pilih: 1. yèn, mênawa; 2. bilih.
pilis: pilingan.
pindha: mèmpêr, kaya.
pinèt: diêpèk, dipurih.
pinrêp: ditêmpuh.
pinta, di-: dijaluk.
pinge, pinghe: putih.
pinggang: bangkekan.
pingging: bodho.
pisuna: panyampah.
--- 34 ---
PITA ~ PRAYA
pita: kuning.
pyayama: matur, kandha.

plaga: kêthèk.
plana: lapak.
plawaga, plawangga: kêthèk.
pliyasan: panulak.
pudyastuti: pangaji-aji.
pujabrata, pujakrama, pujastuti: pangaji-aji.
puhara: wasana.
puhawang: nakoda.
puyêngan: ubêng-ubêngan, bingung.
puyut: buyut.
pukulun: 1. panjênêngan; 2. aku.
pulang: pulih, gathuk.
pulang-gêni: ratus, dupa.
pulang-lêbu: kasaput (kêbak) ing lêbu.
pulang rah: kêkuthah gêtih.
pulasta: 1. rampung; 2. êntèk.
pulir: mubêng, munyêr.
pulung, di-: 1. dijupuk; 2. dibanjut nyawane.
punagi: kaul, nadar.
punah: sirna, rusak.
punang: kang.
punjung: dhuwur.
punggung: bodho.
pungun-pungun: lêgêg-lêgêg sêdhih.
pupuh: 1. gêbug, panggêbug; 2. pêrêng, kêrêngan.
pupul: kumpul.
pura, puraya, purantara, purasaba: kêdhaton, kraton.
purba: wiwitan, kuna; di-: 1. diêrèh, dikuwasani; 2. diwiwiti (dianakake, dititahake).
purba wisesa: panguwasa
purna: 1. ganêp, wutuh; 2. pulih, mari; 3. rampung.
purnacandra: purnama
puruhita: 1. pandhita, guru; 2. maguru
purusa, (wong-): lanang.
purusotama: (prajurit, wong) linuwih.
purwa: 1. wiwitan; 2. (-kala) jaman kuna; 2.[5] wetan.
purwa-duksina: wetan karo kidul (wiwitan lan pungkasan).
purwaka: biyèn, wiwitan, bêbuka.
purwa-madya-wasana: wiwitan (-têngahan) lan pungkasan (wiwitan têkan pungkasan).
pusang, pusêng: bingung, kuwur.
pusara: tali, rante.
puspa, puspita: kêmbang.
pustaka: layang, buku.
pusthi, di-: dicêkêl (gêgaman).
putêk: judhêg bangêt.
putraka: putu.
puthut: andêl-andêling pandhita.
puwara: pungkasan, wêkasan.

ponang: kang.
pora (-jana): wong ing nagara.
praba: sorot, cahya.
prabakara, prabangkara: srêngenge.
prabancana: angin.
prabata: 1. gunung; 2. esuk.
prabawa: 1. kasêktèn, panguwasa; 2. daya.
prabeda: beda, kacèk.
prabu: 1. bêndara, panggêdhe; 2. ratu.
prabu-anom: pangeran adipati.
pradana: 1. pangarêp, panggêdhe; 2. pawèwèh, dana.
pradangga: gamêlan.
pradanggapati: srêngenge.
pradapa: lung ênom, pupus.
pradikês: pintêr, trampil.
pradipta: pêpadhang, diyan.
pradon, praduan: paturon.
praja: kraton, krajan, nêgara.
prajaya, di-: dikalahake, dipatèni.
prajaka: kongkonan.
pragalba: 1. galak; 2. macan.
pragola rukêt: pêrang rukêt (gêlut).
praya: niyat, karêp.
--- 35 ---
PRAYOJANA ~ PRUWITA
prayojana: karêp, miyat.
prakasa: 1. misuwur, kaloka; 2. prakosa
prakasita: misuwur.
prakata: gumuruh.
prakêmpa: orêg, lindhu.
prakosa, prakoswa: 1. rosa, bakuh, panggah; 2. kuwasa.
praksana, kaca-: kèkêr, mikroskop.
pralabda: pintêr.
pralaga: perang.
pralaya: 1. rusak, kiyamat; 2. mati.
pralampita: pralambang, pasêmon.
pralena, pralina: mati.
pralêbda: pintêr.
pramada: weya, sêmbrana.
pramana: 1. kêtêging jantung, nyawa; 2. awas.
pramega: prabot, panganggo.
prameya: linuwih.
pramèswara: ratu.
pramèswari: garwaning ratu.
pramugari: pangarêp, panuntun.
pramuka: pangarêp, lêlurah.
pramoda: 1. bungah, kabungahan; 2. (pramudèng puri) ratu.
prana: ambêkan, napas, ati.
pranada: palinggihan, klasa, lèmèk.

pranaja: dhadha.
prananta, pranantika: pati, mati.
pranata: tumungkul, nungkul.
pranawa: padhang, waspada.
prapta, prapti: têka, têkan.
prasada: candhi, gêdhong, kêdhaton.
prasama, prasami: padha.
prasandha: saguh, cocog.
prasapa: supata.
prasêtya: saguh, sêtya tuhu.
prasida, kêlakon, sida.
prasoda: mriks. prasada.
prastawa: waspada.
prastha: gêgêr, githok.
pratala: bumi, lêmah.
pratama: kang kapisan.
pratangga, pratanggakara (-pati): srêngenge.
pratignya: prasêtya.
pratihata, pratiyata: panggah, sêntosa, sêkti.
pratima: rêca, golèk.
pratingkês: prigêl, pintêr.
pratipa: 1. mrêngkang, ndaga; 2. prahara.
pratisara: 1. tali, tampar; 2. piagêm, layang pratandha.
pratistha: dêdunung, linggih.
pratita: misuwur.
pratiwa: senapati.
pratiwanda: pakewuh, bêbaya.
pratiwi: bumi, lêmah.
pratyaksa: têrang, cêtha.
pratyangga: 1. badan; 2. gêgaman.
pracalita: gêlap, thathit.
pracandha: prahara, angin gêdhe.
pracara: laku ala, urakan.
pracere, pracore: wong asor, (urakan).
pracima: kulon.
pracoda: cêmêthi.
pracondhang, di-: dikênani, ditalèni; 2. dikalahake.
prawara: prajurit.
prawasa, di-: ditêmpuh, dikalahake.
prawata: gunung.
praweda, di- (ni): dipindêng, dièsthi.
prawedyarini: dhukun bayi.
prawira: kêndêl.
prawita: wiwitan, jalaran, maguru.
prema: sih kawêlasan, pangeman.
prêm: turu.
prêp, di-: 1. diantêm, digêbug; 2. ditêmpuh.
prêtana: barisan, prajurit.
priangga, pribadi: 1. dhewe; 2. ijèn.

pribu, di-: ditêmpuh, disêrang.
priya: (wong) lanang.
priyambada, priyêmbada: pangrungrum (pangarih-arih).
priyangga: dhewe, ijèn.
priyarana: prajurit.
pringga: bêbaya, pakewuh.
pruwita: maguru.
--- 36 ---
RABASA ~ RÊNCAKA
R.
rabasa, di-: dirusak, dirêbut.
rabda, ng-: ndadi.
radite, raditya, radiktya: srêngenge.
radya: krajan, nagara.
radyan: radèn.
rajah-tamah: hawa napsu.
rajaniti: 1. pangadilan; 2. babagan pangrèh praja.
rajapadni: pramèswari.
raja siwi (-sunu): anaking ratu.
rajata: salaka.
rajatadi: raja-pèni.
rajwa, rajya: krajan.
raga: 1. badan wadhag; 2. sih, katrêsnan.
ragah: agahan, grangsangan.
raga-karana: nêngsêmake.
ragan-ragan: kèwès sarta kênès.
raga-wanda: sabuk.
raharja: rahayu.
rahasya, rahaswa: wadi.
rahuru: dahuru, gegeran.
raya: gêdhe.
rakatha: yuyu.
rakyan, rakyana: radèn (sêsêbutaning patih lsp.).
raksaka: pangrêksa.
raksasa: buta.
rakta, rêkta: abang.
ramya: 1. endah; 2. rame.
rana, ranangga, rananggana: pêrang, paprangan.
ranu: tlaga, banyu.
ranuh, ng- i: sêdhih.
rantan: udhar.
rantên: adhi.
rancaka: ng-: sêdhih.
rancana, ng-: 1. nata, nganggit; 2. bêncana, -godha.
ranggah: branggah.
rangin: tamèng, dhadhap.
rapu, di(rê)-: dilipur, dililihake.
rapu, rapoh: kêsêl, sayah.
rara: prawan.

rarab: runtuh, tiba.
rarabi: udan sore.
raras: 1. laras; 2. di-: digagas-gagas.
raras rum: endah bangêt.
rarêm: sarèh, lilih.
raryan, rarywan: lèrèn.
rarywa: lare (bocah).
rasana: ilat.
rasatala: (dhasaring) bumi.
rasêksa, rasêksi: buta lanang (wadon).
rasika: marêm, sênêng.
raswa: rasa.
rat: jagat.
rata: kreta.
ratangga: rodha, kreta.
rati, ratih: rêmbulan.
ratna: intên.
ratri: bêngi.
rawi, rawikara: srêngenge.
rèh: bab, prakara.
reka: tulisan, gambaran.
rena: biyung.
rèni: wadon.
repa: aksara cakra lan layar.
rèrèn: lèrèn.
rewanda: kêthèk.
rêbi, rêpit: winadi.
rêdite: 1. srêngenge; 2. Ngahad.
rêju: bênêr, adil.
rêgu: mênêng.
rêke: nuli, banjur.
rêkyana, -patih: panyêbut marang patih.
rêksaka: panjaga.
rêksi: rêsi.
rêksiwara: rêsi linuwih.
rêkta: abang.
rêmpu(h): rêmuk, ajur.
rêmpon ut. rêrêmpon: pêrang rêmuk-rinêmuk.
rênêk: jêjêmbêk, jurang.
rêncaka, ng-: susah, sêdhih.
--- 37 ---
RÊNGU ~ SAKSANA
rêngu: nêpsu, sêrik.
rêpak, ng-: ngrupak, nêmpuh.
rêrêb: 1. lêrêb, lêrêm; 2. udan, grimis.
rêrêm: lêrêm.
rêrês: giris.
rêsi: pandhita, tapa.
rêsiwara: pandhita linuwih.

rêsmi: endah, ngrêsêpake.
rêspati: 1. pantês, bêcik;; 2. Kêmis.
rêtna: 1. intên; 2. putri.
rêtu: dahuru.
ri: 1. dina; 2. adi; 3. ing.
ribêng: judhêg.
rikanang: kang.
rikatang: kang.
rimang: sêdhih.
rimong: macan.
rini: wadon.
ripah: sarwa akèh.
ripu: mungsuh.
ripta, ng-: nulis, ngarang.
ririh: lirih, alon.
ririp, ora-: ora katon, ora kalong.
riris: grimis.
ris: alon, sarèh.
risang: sang.
riwêng: judhêg.
riwut: prahara.
ru: 1. sêrik; 2. panah.
rubaya: robaya.
rudah: susah.
rudira: gêtih.
rudita: susah, sêdhih.
rug: jugrug, lêbur.
rugrag: oyag, jugrug.
ruhara: orêg, susah.
ruhun: dhisik, biyèn.
ruhur: luhur, dhuwur.
rukma, rukmi: êmas.
ruksa: 1. rusak; 2. sêdhih.
rukti, di-: dirumat, disêdhiyani.
rum: arum.
rumênga: krungu.
rumuhun: dhisik, biyèn.
rumpak, rumpêk, di-: dirusak.
runa: rusak, pakewuh.
runtik: sêrik, nêpsu.
runya, karunya: wêlas, asih.
rungsit: gawat, rumpil.
rupa-candra: candra sangkala.
rupini: endah.
rurah: rusak.
rurêh: rukêt (êrang).
ruru: 1. runtuh; 2. ng-: golèk.
rusit: gawat.
rucira: 1. sumorot; 2. endah.

ruweda, ruwida: rubeda.
ruwiya: crita, dongèng.
robaya: aku, -ku.
rodra: galak, nêpsu bangêt.
roga: lara.
rogadi: lêlara.
rok: têmpuh arukêt.
roma: rambut.
rota: galak.
S.
sabda: swara, uni.
sad: nêm.
sadana: sarana, dhuwit, bandha.
sadarga: panyana, kira-kira.
sadarum: kabèh.
sadpada: tawon.
sajuga: siji.
sagnyan: wignyan.
sah: pisah, pêdhot.
saharsa: bungah.
sahasa: ambêk wani.
sayaga: siyaga.
sayaka: panah.
sakalir: kabèh.
sakamantyan: bangêt.
saksana: enggal, tumuli.
--- 38 ---
SAKSAT ~ SASADARA
saksat: kaya.
sala: 1. salah, kliru; 2. omah gêdhe.
salagewa: nglêgewa.
salah dalih: kliru tampa.
salawana: sulaya, padudon.
saliku: banyu.
salulut, (wor-): sih-sinihan.
saloka wêdhar: undhi.
samadya: têngah-têngah, sêdhêngan.
samaja: gajah.
samakta: sumêkta.
samantara: tumuli.
samapta: wis rampung.
samara: pêrang, paprangan.
sambawa: 1. ora mokal; 2. (a-) mokal, nglêngkara.
sambega: 1. adrêng, kêpengin; 2. bagus, utama.
sambewara, sambiwara: dêdagangan, bêbakulan.
sambut, di-: dicêkêl, ditampa.
sambojana: ujar.
sambrama: ngacarani, ngaruh-aruh.
samepa, samipa: 1. cêdhak; 2. têpi, pinggir.

samêkta: wis miranti.
samirana: angin.
samita: ngalamat, tandha.
samya: padha.
samudaya: sakabèhe, samubarang.
samudana: 1. ujar manis; 2. lêlamisan.
samodra: sagara.
sampeka: paeka, julig.
sana: papan, panggonan.
sandeha, sandeya: gojag-gajêg, sumêlang.
sande-kala: wayah surup.
sandi: wadi.
sandi-upaya: paeka, krenah.
sandi-sastra: tulisan wadi.
sandya, sandyakala, sandyawela: wayah surup.
sanega: siyaga.
saniskara: sakabèhe.
sanityasa: tansah, pijêr.
sanubari: ati.
santa: sarèh, suci.
santi: 1. sarèh, têntrêm; 2. ut. (sêsanti) pêpuji(-an).
santika: wasis ulah gêgaman.
sancaya: kêklumpukan.
sangahulun: panjênêngan.
sanggah, di-: disêngguh, dikira.
sanggya: kabèh, sakabèhe.
sanggraha: 1. cawisan; 2. kêklumpukan.
sangiwèn: biyèn.
sangka: gong.
sangkala: petungan taun.
sangkêp: pêpak, miranti.
sangkin: saya.
sangku: bokor, tuwung.
sangsaya: rêkasa, sêdhih.
sapa: supata, sot.
sapala: sapele, rèmèh.
sapu-dhêndha: 1. gêbug; 2. siksa.
sapta: pitu.
sara: panah.
saraba: kidang.
saradula: macan.
sarag: 1. kêsusu; 2. sêrêng, muring; tan a-: sarèh, sabar.
saraga: sêngsêm, kêsêngsêm.
sarasija: kêmbang tunjung.
sardula: macan.
sarjana: wong utama (pintêr).
sarga: bab.
sari: 1. asri, endah; 2. kêmbang.
sarira: awak.

sarya: sarwa, sarta.
sarkara: gula.
saru-siku: dêduka, bêbêndu.
saroja: 1. rangkêp; 2. kêmbang tunjung.
sarpa: ula.
sarsa, sarsana: bungah.
sarwi: sarta, karo.
sasadara, sasalancana, sasangka: rêmbulan.
--- 39 ---
SASANA ~ SYUH
sasana: ênggon, palinggihan
sasi: rêmbulan.
sasmaya: bêcik, endah.
sasmita: ngalamat.
sasra: 1000.
sastra: 1. layang, kawruh; 2. tulisan.
sata: jago, 100.
satata, satiti: tansah, lêstari.
satmaka: 1. tunggal sukma; 2. urip, nyawa.
satmata, natmata: ndêlêng, ka-: katon.
satwa: kewan.
satya: sêtya, têmên.
sawastu: sanyatane.
sawatgata: sanalika, tumuli.
sawawa: timbang, tandhing.
sawega: sadhiya.
sawêgung: kabèh, sakabèhe.
sawung, s-in-awung: dikarang, dianggit, digubah.
sebak: anjrah.
sena: prajurit.
senapati: têtindhihing prajurit.
sesa: sisa, turahan.
seta: putih.
setu (-banda): bêndungan, krêtêg.
setra: têgal; pasetran: pambuwangan.
sewa, di-: diseba, diadhêp.
sewaka: juru lêladèn; di-: diadhêp.
sewa-sogata: pandhita.
sêkatha: kreta.
sêkêl: susah, sêdhih.
sêkti: digdaya.
sêma: kuburan.
sêmadi: ngêningake cipta.
sêmara-bumi: sing mbau-rêksa.
sêmbawa: macan.
sêmbrama: mbagèkake.
sêmèdi: ngêningake cipta.
sênên: 1. sorot; 2. endah.
sêntani: bantal.

sêntika: pintêr ulah gêgaman.
sêngara: 1. wêwêlak; 2. mokal, nglêngkara.
sênggani: barung ing swara (cahya lsp.).
sênggara, di-: diaruh-aruhi.
sêngkala: 1. petungan taun; 2. cilaka, kacilakan.
sêngkêl: sêdhih, susah.
sêngsêm: sênêng.
sêpasthika: musthika.
sidi: sampurna.
sidikara, di-: didongani.
sidhêm prêmanêm: sêpi (nyênyêt).
sigit: bagus.
sigra: 1. rikat; 2. nuli.
sigrêng, sigrong: gêdhe ut. wingit.
siyaga: wis cêcawis.
sikara: tangan, bau.
siki: siji.
siku: (ut. sêsiku): dêduka, bêbêndu; kê-: kêna bêbêndu.
sila: 1. watu; 2. watak, kalakuan.
siladri: gunung (watu).
silakrama: tatakrama.
silih: 1. gênti-gêntèn; 2. (sêsilih): jênêng.
simpir: sèmpèr, sèngklèh.
sinang: sumunar.
sinangjana: waskitha, sidik.
sindur, sindura: abang ênom.
sindi, sindyan: sindhèn.
sindhung (-riwut): angin gêdhe.
sinewaka: lênggah diadhêp.
sinêmèni, udan-: udan angin.
sinwam: sinom.
singangsana, singasana: dhampar.
singgih: ngrênggêp pangkat.
sipi, tan-: bangêt.
sirêm: surêm.
sirung: pêtêng singub.
sisya: siswa, murid.
sita: adhêm, putih.
sitakara, sitangsu, sitarêsmi: rêmbulan.
situ: tlaga.
siwah: gèsèh, beda.
siwal: sêmpal.
siwi: anak, bocah; di-: diurmati; diadhêp.
syuh: lêbur, rusak.
--- 40 ---
SMARA ~ SUWEDA
smara: sêngsêm, asih.
suba: endah, bêcik.
subagya: bêgja bangêt.

subakti, subaktya: sungkêm bangêt.
subasita: tatakrama.
sudama: 1. lintang; 2. mêndhung, sagara.
sudana: loma, sugih bangêt.
sudara: sêdulur.
sudarawèdi: mitra bêcik.
sudarma: 1. bêcik atine; 2. bapa.
sudarsana: tuladha.
sudibya: 1. luhur (sakti) bangêt; 2. pinunjul.
sudira: kêndêl.
sudra: wong asor.
sujalma, sujanma: manungsa.
sujana: (wong) pintêr.
sugata: pisuguh.
sugya, sugyan: trêkadhang, sok.
sugun-sugun: gupuh-gupuh.
suh: lêbur, rusak.
sukara: cèlèng.
sukarsa: bungah, sênêng.
sukarta, di-: 1. disaruwe; 2. disungga-sungga.
suka-wibawa: bungah-bungah.
sukêrta: mriks. sukarta.
sukma: alus, lêmbut.
sukmana: sukma.
sukra: Jumuwah.
sukrêta: mriks. sukarta.
suksma: sukma.
sukci: suci.
sula, sulah: lêlandhêp, tumbak.
sulaksana: ngalamat bêcik.
sulistya: endah.
suma: kêmbang.
sumantali: srati, kusir.
sumar: wrata ngèbêki.
sumarma: mulane.
sumarsana: kêmbang cêpaka.
sumawana: apa-dene, tur.
sumbaga: sêmbaga.
sumbung: kawêntar, misuwur.
sumepa: mèmpêr.
sumewa: seba, ngadhêp.
sumêndhe, sumêndhi: kakang wragil.
sumêr: ngambar.
sumitra: 1. mitra, kanca; 2. macan.
sumiwi: seba, ngadhêp.
sumrah: pasrah.
sumrik: mambu wangi.
sun: aku, dak-.
sunar: sorot.

sunu: 1. sorot, cahya; 2. anak.
sunia, sunya: sêpi, suwung.
sung: awèh.
sungkawa: susah.
sunyaruri: alam kaalusan.
supadi, supadya: supaya.
supatni: garwaning ratu.
supênuh: kêbak bangêt.
supraba: sumorot, padhang.
supranata: sungkêm.
sura: 1. kêndêl, wani; 2. dewa; 3. (asura): buta.
suraga: bantal.
suragana: para dewa.
suralaya, suraloka: kadewan.
suranata: ratuning dewa.
suranggakara: kêndêl bangêt.
suranggana: widadari.
surapada: kadewan.
surapati: ratuning dewa.
surapsara: dewa.
surapsari, surastri, surawadu: widadari.
surêtna: putri endah.
surya: 1. srêngenge; 2. rai.
susêtya: sêtya tuhu.
susila: bêcik kêlakuane.
susra, ka-: misuwur.
suta: anak.
sutapa: pandhita.
sutikna, sutiksna: landhêp bangêt.
suwala: ora manut, bangga, kêrêngan.
suwalapatra: layang.
suwanda: awak.
suwandagni: srêngenge.
suwarna: 1. êmas; 2. endah bangêt.
suweda: driji.
--- 41 ---
SUWIGNYA ~ TAR
suwignya: pintêr bangêt.
suwita: ngèngèr, ngabdi.
soma: 1. rêmbulan; 2. Sênèn.
sona: asu.
song: aub, payung.
sonya: suwung, sêpi.
sopana: undhak-undhakan, dalan.
sor: ngisor, asor.
sori: pramèswari.
sota: rasaning ati.
sotah: sudi.
sotya: intên.

soca: intên, mata.
sraba: swara.
srabedan: pêpenginan ala.
srah: pasrah.
sraya: bantu.
srama: patapan.
srang: nêmpuh, nrajang.
srawana: mangsa kasa.
srêda: 1. ngandêl; 2. sudi.
srênggala: asu.
srênggara, di-: dingungrum, dirêrêmih.
srênggi: 1. gunung; 2. sapi.
sri: 1. sorot; 2. endah bangêt.
sradanta; sridênta: srigadhing.
srimaya: endah bangêt.
srinata: ratu, têmbang sinom.
sru: sêru.
swabawa: swara.
swagata: sogata, sugata.
swandana: têtunggangan, kreta.
swanita: gêtih.
swargaloka: kadewan.
swasana: hawa.
sweda: driji.
sweta: patih.
swuh: rusak.
T.
tabêh: tabuh.
tajin: cêcêgah, ngêngurangi.
tadhah, di-: dipangan.
tadhaharsa, tadhahsih: kêdhasih.
tahên: 1. wit kayu; tahan.
taya: jogèd.
takut: wêdi, jirih.
taksaka: ula.
takwan: takon.
talakas: rosa.
talika: têlik.
talinga: kuping.
tamah: hawa nêpsu.
taman, tamar: ora.
tamara: gamêlan.
tamasa: pêpêtêng.
tamêh: tambah, wuwuh.
tambing: têmbing.
tambung: samar, samun.
tamyang: tamèng.
tampo: arak.
tamtama: prajurit pilihan.

tan: ora.
tanaya: anak.
tanana: ora ana.
tanapi: 1. lan (utawa) uga; 2. ananging.
tanbuh: ora wêruh.
tandra, tandya: tumuli, nuli.
tandha: pangarêping prajurit, juru pajêg.
tanu: 1. awak; 2. alus.
tantara: ora antara suwe.
tantas: ora têrang.
tantra, (bala-): wadyabala.
tantya: bangêt.
tanggah, di-i: dialang-alangi.
tangwa: kukuh, tanggon.
tanghulun: aku.
tangke: pang, gantilan.
tangkil, nangkil: sowan, seba.
tangsu: rêmbulan.
tanya: takon.
tar: ora.
--- 42 ---
TARA ~ TITA
tara: 1. rêsik; 2. pêpadhang; 3. lintang.
taragnyana: têluh panênungan.
taraksa: asu ajag.
tarambuja: sêmangka.
taranjana: têluh panênungan.
tarantara: ora antara.
taranggana: lintang.
tarlèn: ora liya.
taru: wit, wit-witan.
tarulata: gêgodhongan.
tarum: tom.
taruna, taruni: enom, nonoman.
tarpa: tanpa.
tarpana: sêsaji.
tarwa: wit, wit-witan.
tarwela: wela-wela, cêtha.
tasik: sêgara.
taskara: maling, begal.
tata (ut. tatagata): angin.
tatkala: nalika.
tatur, mas-: mas murni.
tatwa: 1. kaanan sanyata, dat; 2. crita.
tata:[6] têpi, bambing, watês.
tataka:[7] tlaga.
tawang: awang-awang, langit; katone.
tawang-tuwang (towang): awang-uwung.
tawêng, di- (i): ditutupi.

tawung: tawêng, tawing.
tawur: bêbantên.
tèki, têtèki: tapa.
tèngsu: rêmbulan, sasi.
tèngsun, (katèngsun): kandhaku.
têgêp: cukat, kêndêl.
têgês, di-: dipêdhot, diiris.
têglan: têguh, têgên.
têhêr: banjur.
têkyan: têkan.
têkung, nêkung: muja sêmadi.
têksaka: ula.
têkwan: sarta, malah.
têlik-sandi (-upaya): têlik.
têluh tragnyana: têluh, tênung.
têmah, ma- an: malih.
têmbang, di-: ditabuh, digêbug.
têmbung: gitik, gêbug.
tênaya: anak.
tênang, tênêng, antêng: sarèh.
têndhas: êndhas.
tênggak, nênggak waspa: ngêmpêt êluh.
tênggêk: gulu.
têpêt-loka (-suci): ngakerat.
têpi: pinggir.
têpi-sliring, têpis-iring, (-wiring): tapêl watês.
têrbis: (jurang) angèl ambah-ambahane.
têrjung: ndêdêr sarta jêro.
têrêh: 1. trah, turun; 2. udan..
têrna, têrni: sêmèn, thukulan.
têruh: 1. udan, grimis; 2. orêg, gègèr.
têrwaca, têrwela: cêtha, têrang.
têrwilun: bodho, bonto.
tibra: susah, prihatin.
tidha-tidha: samar.
tidhêm: surêm, sirêp.
tigas kawuryan: anyar katon.
tiharda: bangêt.
tiyasa: kuwasa, linuwih.
tikbra: susah.
tiksa, tiksna, tikswa: landhêp.
tikta: pait.
tila: wijèn, lênga.
tilam rum, tilam sari: paturon.
timbun: tumpuk.
timpang, timpung: pincang.
tinda: cacad, piala.
tipu: apus, cidra; di-: diapusi.
tira, tirah: pinggir.

tirêp: surêm.
tiris: krambil.
tirta: banyu, padusan.
tirtamarta: banyu panguripan.
tis, ma-: adhêm, anyêp.
tisaya: bangêt.
tistis: 1. adhêm; 2. sêpi, sirêp; 3. sêdhih, wêdi.
tita: wis kêpungkur.
--- 43 ---
TITIH ~ CAKSUSRAWA
titih: tumpang, unggul, mênang.
titip: pipit, jêjêl.
titir: tansah.
tiwikrama: nêpsu, ngêtog kamêmpêngan.
tlêtêh: rêgêd, jênês.
tuban: banyu grojogan
tuha: tuwa.
tuhu: nyata, têmên, sêtya.
tukêl, di-: dirangkêp, ditêkuk.
tukung, di-: diburu.
tula: traju, timbangan.
tulya: kaya.
tulyasri: bêcik bangêt.
tumêmbirang: mêmpêng.
tumênggung: pangarêping prajurit.
tumuntur: tut-buri.
tumpak: Saptu.
tumpur (ut. lêbur-): tumpês rusak.
tumrah: tumurun-turun.
tunu, di-: diobong.
tungan: pucuk, puncak.
tunggara: kidul wetan.
tunggir: gigiring gunung.
tungku, di-: dipêlêng, dièsthi.
tupiksa, di-, ditupiksani: dipriksa, diwaca.
tura: asih, kasêngsêm.
turangga: jaran.
turas: turun.
turida: susah, sêngsêm.
tusara: bun.
tuskara: tawon.
tustha, tusthi: sênêng.
tutur, tumutur tuwanggana: miturut, tut-buri.
tuwagana: pinituwa.
tuwêk-raga: suduk salira.
tuwilun: bodho.
togari: wêngi.
toyadi: sêgara.
tok: tuwak, sajêng.

tomara: tumbak, kênthès.
tondhe, tanpa-: tanpa timbang; di-: ditimbang, ditanding.
tonggari: wêngi.
trah: turun.
traya: têlu.
tranggana: lintang.
trapti: marêm, sênêng.
trasa: giris, wêdi.
trêjung: jêro sarta julêg.
trêh: turun.
trêna: sukêt.
trênggana: lintang.
trêpta, trêpti: marêm, sênêng.
tri: têlu.
tribaga: sapratêlon.
tribawana, tribuwana: jagad têtêlu.
trijilan, suluhan (mata).
triganca: rikat, bantêr.
triguna: wêwatakan têlu.
trikaya: kêkuwatan têtêlu (badan, gunêm, pamikir).
triloka, trilokaya, trilokya: jagad têtêlu.
trimurti: têlu-têluning ngatunggal.
trinjilan: suluhan (mata).
trini: têlu.
trisula: tumbak landhêpe têlu.
triwikrama: 1. njangkah ping têlu; 2. matak aji.
truh: grimis.
truna, truni: ênom, jaka, prawan.
truntum: trubus, thukul.
triwilun: bodho.
truwu: rusuh, gorèh.
tyas: ati.
caya-murcaya, dadya-: minangka tandhaning panuwun.
cakarwa: mliwis.
cakra: bundêran, rodha, gêgaman pating cringih.
cakrabawa, di-: dikira, didakwa.
cakrawala: tancêbing langit.
cakrawarti: kang ngubêngake jagat. nyakrawati: ngêrèh jagad, ngratoni.
caksana: awas, waspada.
caksu, (caksuh): mata.
caksusrawa: ula.
--- 44 ---
CALA ~ TIKA[8]
cala: 1. gunung; 2. obah, owah.
calabeka: malih ala.
cala-wanthah: murang tata.
calita: obah, gonjing.
camana: kêmu lan raup.
camu, sa-: 10.000 yuta.

campur: rêgêd.
camra: asu.
canda: têmbang, kidung.
candaka: kongkonan.
candana: cêndhana.
candra, candrama: rêmbulan, sasi.
candrasa: pêdhang.
candha: muring.
candha-birawa: muring, mêmêdèni.
candhala: wong nistha.
candhalagati: kalakuan ala.
cancala: 1. obah, gonjing; 2. kilat, thathit.
canthuka, canthoka: kodhok.
cangkrama: ngenggar-enggar ati.
capa: gandhewa.
capala: 1. rongèh, sigrak; 2. nêpsu.
caraka: kongkonan.
carana: 1. laku, sikil; 2. rêrênggan.
caracah: buyar.
carêm: wis atut.
caritara, caritra: carita.
carya, kacaryan: gumun, bungah.
carma: walulang.
carmin: pangilon.
caru: sajèn.
catur: papat.
catra: payung, pangayoman.
cacala: utusan.
cawêngah: rikuh.
cèkèl: baturing pandhita.
celung: cupu.
cèthi: batur wadon.
cêla: cacad.
cêmuru: kidang.
cêndhala: candhala.
cêndhani-raras: paturon.
cênthula: kurang-ajar.
cêpuri: 1. pagêr bata; 2. wadhah kinang.
cêrma: wlulang.
cêrmin: pangilon.
cêcaya: ora murni.
cidra: ora sêtya.
cihna: ciri, bukti.
cinta, cininta: diangên-angên, ditrêsnani.
cintraka: sêdhih, susah.
cintya: ayu, endah.
cipta-ripta: cipta.
cirit: tai, têlèk.
citra: 1. tulisan, gambaran; 2. wangun; di-: ditulis, dikarang.

citrakara: juru sungging.
citrareka: gambaran.
cundaka: kongkonan, têlik.
cukat, di-: dicuthik.
cukil: turune wong sing cakal bakal.
cukit-dulit: wong asor.
cumanthaka: kumêndêl.
cumbana: ulah rêsmi.
cumbu: lucu, lêlucon.
cundha: pucuk, nyamat, kucir.
cundhamani(k): ar. panah gêni.
cundhang, kê-: kalah.
curi: maling; di-: dicolong.
curiga: kêris.
curing: padhas atos.
curna, curnita: rêmuk, ajur, rusak.
curuh: mancur, mili.
cuta: asor, nistha.
cuwêngah: 1. gêla, ewa; 2. rikuh, wêgah.
codaka: kongkonan, têlik.
condre: cundrik.
cora: maling.
cora-pracore: wong nistha (ala).
core: wong nistha.
crabak, pa- an: langgar[9] pamulangan.
crêma: wlulang.
thika: tulisan, layang.
--- 45 ---
WADAKA ~ WARSA
W
wadaka, ka-: 1. kêna ing alangan (rêridhu); 2. konangan.
wadana: cangkêm, rai, pangarêp.
waditra: gamêlan.
wadu: 1. wadon; 2. bala.
wadu aji: abdining ratu.
wado, wadwa: bala.
wadya (-bala): prajurit.
wajra: 1. intên; 2. blêdhèg.
wagugên: kewuhan, susah.
wagra: macan.
wahana: 1. tunggangan; 2. maknaning impèn lsp.
wahini: putri.
wahita: apus.
wahya: wêtu, wêdhar.
wahyadyatmika: lair-batin, agal-alus.
wahyaka: lair, ing jabane.
wai: banyu.
waila: wong wadon.
waita: apus.

wayang-wuyungan: bingung.
wayungyang: bêlang (plonthang).
wayungyang, di-: ditlikung, diêrut.
wakya: gunêm, têmbung.
waksuda: bumi.
wakta: gunêm, têmbung.
waktra: cangkêm, rai, pangarêp.
walaya: gêlang, kêlatbau.
walaka: 1. bocah; 2. blaka.
walang-kayun (-kapti, -karêp, -kajêng, -tyas): walang-ati.
walang-sangkêr: pakewuh.
walang-walang: mêlang-mêlang.
walepa: kurang-ajar.
walgita: layang, tulisan.
walija, wlija: bakul.
walyan: dhukun.
waluya: 1. bali; 2. pulih, mari.
wanadri: alas lan gunung.
wanantara: alas gêdhe.
wanara: kêthèk.
wanari: kêthèk wadon.
wanawasa: 1. dêdunung ing alas; 2. alas gêdhe.
wanda: 1. awak; 2. dhapur.
wandu-wandawa (-warga): sanak sadulur.
wanèh: seje, liya.
wanita: (wong) wadon.
wanu, wano: desa.
wanudya, wanodya: (wong) wadon.
wantèhan, wanteyan: têrang.
wantu, ~ - ~: kêrêp, ambal-ambalan.
wancak: walang.
wancak-driya (-galih): walang-ati (sumêlang).
wancana: bêncana.
wangkawa: teja, kluwung.
wanguntur: palênggahaning ratu.
wangsa: sanak-sadulur.
wangwang: 1. awang-awangên; 2. banjur; 3. nyawang.
waudadi, waodadi: sagara.
wara: 1. linuwih, endah bangêt, putri; 2. pêpanthan, cacah.
warabrata: bantêr tapane.
warada: sih.
warajana: wong linuwih.
waragang: arak, tuwak.
waraha, warahika: cèlèng.
warayang: panah.
warana: kêlir.
waranggana: widadari.
warapsara, warapsari: dewa (widadari) linuwih.
warastra: gêgaman, panah.

wardaya: ati.
wardi: têgês.
wari, warih: banyu.
wariga: kidang.
warsa: 1. taun; 2. udan.
--- 46 ---
WARSAYA ~ WIYANA
warsaya, warsaka: taun.
warsiki: kêmbang gambir.
warsita: piwulang, pitutur.
wasesa: panguwasa; di-: 1. dikuwasani; 2. dipilara.
wasi: pandhita tapa.
wasita: pitutur, wêwarah, kandha.
waskitha: awas.
wasundari: bumi.
waspa: luh.
waspada: awas.
wastu: nyata.
wastra: sandhangan, jarit.
wata: angin.
watgata: tatu; ka-: kêtaton.
wacaka: têrang, cêtha.
wacana: gunêm(an), têmbung.
wawa, di-: digawa.
we: 1. banyu; 2. srêngenge.
wèdi: nyata, têmênan.
wedyarini: dhukun bayi.
wega: rikat, kêsusu.
wela: 1. taman; 2. mangsa.
wèni: rambut, gêlungan.
werage, weragnya: susah, sêdhih.
wèri: mungsuh.
wèsma: omah.
wèsthi: bêbaya, alangan.
wêdari: taman, patamanan.
wedya: wêdi.
wêdhar: wêtu.
wêdhihan: sandhangan.
wêg, wêk: cèlèng.
wêgung, sa-: kabèh, sakèhe.
wênang: bisa, kêconggah.
wêndera, wêndira: wit wringin.
wênês: 1. rêsik sumringah (warna); 2. pucêt.
wêrda, wêrdha: tuwa.
wêrdaya: ati.
wêrdi: 1. têgês, makna; 2. ndadi, bêbranahan.
wêrdu: ulêr.
wêrdu-angga: lintah.
wêrjit: cacing.

wêrhaspati: Kêmis.
wêrcita: cacing.
wêsiyasat: siksa.
wibawa: luhur, mulya.
wibi: biyung.
wibuh: rosa, sêntosa.
wida: borèh, wêwangi.
widada, widadi, widadya: slamêt, lêstari.
widagda, widagdya: pintêr.
widayaka: 1. wong pintêr; 2. ratu.
widasri: borèh wangi.
widigda, widigdya: pintêr.
widita: misuwur.
widu: pasindhèn.
widura: pintêr.
widya, wida:[10]
widyadara, widyadari: widadara, widadari.
widyastuti: pangabêkti, pêpuji.
widyuta, widyutmala: kilat, blêdhèg.
wija: 1. wiji; 2. anak.
wijah, ~-~: 1. pilah-pilah; 2. bungah-bungah.
wijaya: 1. mênang; 2. sêkti.
wijayanti: mênang.
wijana: 1. darah luhur; 2. sanggar pamujan.
wijil: 1. turun; 2. regol, gapura, lawang; 3. wêtu.
wijowan palowanu: dhampar.
widhata: kucing.
wigêna, wigna: 1. alangan, 2. susah, sêdhih.
wignya: pintêr, wasis.
wignyana: kapintêran.
wiguna: 1. nistha, bodho; 2. pintêr, wasis.
wigraha: pasulayan; di-: disiksa.
wihang: mopo, lênggana.
wihara: patapan, pasraman.
wihikan: wêruh.
wiyadi: susah, prihatin.
wiyagra: macan.
wiyana: panggah.
--- 47 ---
WIYANG ~ WIYANJANA
wiyang: mopo, lênggana.
wiyangga: kodhok.
wiyara: patapan, pasraman.
wiyat: awang-awang, langit.
wiyata: piwulang.
wiyati: awang-awang, langit.
wiyoga: sêdhih.
wikan: wêruh.
wikara: 1. owah; 2. lara; 3. nêpsu.

wiku: pandhita tapa.
wikrama: 1. jangkah; 2. kêkêndêlan.
wil: buta.
wila: 1. maja; 2. bolongan, lèng, guwa.
wilangun, wilangon: kêsêngsêm.
wilapa: 1. pasambat; 2. layang, kêkidungan.
wilapa: 1. sênêng-sênêng, dolanan; 2. (sih-): sih kawêlasan.
wilis: ijo.
wilisan: tandhu.
wiluma, wiloma: kliru, jugar.
wilwa: maja.
wimala: rêsik, suci.
wimana: kreta, tunggangan.
wimba: 1. wêtu; 2. pêpêthan, rêca, èmpêr.
wimbasara: kongkonan.
wimbuh: 1. wuwuh, imbuh; 2. kuwur, pêtêng atine.
wimoha, wimohita: bingung, kuwur.
windasa: rusak, lêbur.
windu: titik, cêcêk.
winong: diêmong, dijangkung.
winot: diêmot.
wintang: lintang.
winga, ma ~-~: abang mêngangah.
wingwrin: miris, wêdi.
wipala: tanpa guna, rèmèh.
wipati: cilaka.
wipula: akèh bangêt, amba, jêmbar.
wipra: pandhita.
wira: 1. wong lanang, prajurit; 2. kêndêl.
wirage, wiragya: sêdhih, kêsêngsêm.
wiraha: pisah, pêgat.
wirandhungan: 1. alon; mandhêg-tumolèh.
wirangi: wêdi marang Allah lan manut pêrintahe.
wirangrong: sêdhih, kêsêngsêm.
wirya: 1. kêndêl, kuwasa; 2. mulya, luhur.
wiryawan: kêndêl, kuwasa.
wiruda: 1. congkrah; 2. nêpsu bangêt; miruda: minggat.
wirun: panêngah.
wiroda, wirodra: nêpsu.
wirong, mirong: susah.
wirota: nêpsu, siya.
wirotama: kêndêl bangêt.
wisada: tamba, jamu.
wisaya: piranti, pancadriya.
wisala: jêmbar, amba.
wisarga: 1. lèrèn, mandhêg, pungkasan; 2. sandhangan wignyan.
wisata: 1. lunga, lêlungan; 2. têntrêm, mantêp.
wisya, wiswa: wisa.
wisma: omah.

wismaya: gumun, ngungun.
wisudha: rêsik, murni; di-: diunggahake.
wisuna: para wadulan.
wistara: andharan, crita.
witana: bale.
witaradya: 1. alihan nagara; kang pinunjul (linuwih).
witaraga: rêsik, suci.
wicitra: endah bangêt.
wiwaha: dhaup; di-: didhaupake.
wiwaksa, wiwaksita: gunêm, ujar.
wiwara: bolongan, lawang.
wya: aja.
wyadi: wiyadi.
wyagra: macan.
wyakarana: paramasastra.
wyakta, wyakti: nyata, yêkti.
wyanjana: dudu aksara swara.
--- 48 ---
WYANGGA ~ WRIN
wyangga: kodhok.
wlungsung, di-: diwènèhi panganggo anyar.
wuduk: gajih.
wujang: jaka.
wujil: cebol, bajang.
wuhaya: baya.
wuyung: 1. muring, nêpsu; 2. sêdhih, kêsêngsêm.
wukir: gunung.
wulakan: pancuran, grojogan.
wulangun: kêsêngsêm, sêdhih, kangên.
wulat, mulat: ndêlêng, nyawang.
wulinga: berag.
wulusan: ilèn-ilèn, banyu.
wuntat: buri, wuri.
wunwunan: 1. êmbun-êmbunan; 2. pucuk.
wunglon: rambutan.
wungsu: wuragil.
wurandhungan: mriks. wirandhungan.
wurdha, wurda: satus èwu yuta.
wuri: buri.
wursita, wurcita: gunêm, crita.
wuwus: clathu, ujar.
wod: oyod.
wonga-wonga: sêla-sêlaning susu.
wotsari, wotsantun, wotsêkar, wotsinom: nyêmbah.
wra: wrata, sumêbar, anjrah.
wraha: cèlèng.
wrayang: panah.
wran: wong.
wrat: abot, bobot.

wratsangka, wratsari: kêmbang cêpaka.
wre: kêthèk.
wrêda, wrêdha: tuwa.
wrêdaya: ati.
wrêdi: tulus, ndadi.
wrêjit: cacing.
wrêdu: alus, lêmês.
wrêhaspati: dina Kêmis.
wrêksa: kayu, wit.
wrêsaba: sapi.
wrêsni: ipe, pripean.
wrêsthi: udan.
wrêsthipata: udan dêrês.
wrêta: 1. warta; 2. têmbang, kidung.
wrêjita: cacing.
wri, wrin: wêdi, miris.
wrin: wêruh.

1. akèh.
2. manikêm.
3. mbadal.
4. narèndramahisi.
5. Tidak usah dibaca.
6. tatha.
7. tathaka.
8. THIKA.
9. sanggar.
10. kawruh, kawicaksanan.